
אמרי
שמואל
קדושים
פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע
נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנו של קדושים האדמו"ר
הרב שמואל שמעון טולידאנו שליט"א
יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד "בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו מאיר אבוחצירא זיע"א
אשדוד תשפ"ב

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו
על הברכה

חוברת זו מוקדשת

לעלוי נשמתה של

הרבנית הצדקת

מרגלית בת שמחה טולידאנו ע"ה

בתו של כ"ק האדמו"ר הצדיק

הגה"ק רבי **מאיר אבוחצירא** זיע"א

נלב"ע ג' אייר תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

תוכן עניינים

פרשת קדושים
כל יהודי יכול להיות קדוש ואיך זוכים לקדושה?
קדושים תהיו נאמר על בן אדם לחברו
אונקלוס הגר
נטילת ידיים
מים אחרונים
הוי דן את כל האדם לכף זכות
אבידת המחצית השקל
הרש"ש מפייס את מי שהוא חשד בו
רבי מאיר רוטשליד והחכם צבי
רבי יהושע בן פרחיה ואותו האיש שיסד את הנצרות
ימי הספירה הכנה לקראת קבלת התורה
תכלית יציאת מצרים
מצוות קרבן העומר
מצוות ספירת העומר ולמה נקרא ספירת העומר?
מעשה מרבי משה גאלאנטי
בימים האלו מידת הדין מתוחה ומיתת עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא
פרקי אבות
תקנת חז"ל ללמוד בימים אלו פרקי אבות
משה קיבל תורה בסיני ולא מסיני? מעלת הענווה
סבלנותו של הלל הזקן
רבי יוחנן בן זכאי
איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם
רבי יהושע בן חנניה
הילולת יהושע בן נון כ"ו ניסן
תפילת עלינו לשבח
גדול שימושה יותר מלימודה
סגולת חלת מפתח בשבת שלאחר הפסח

בתחילת פרשת קדושים אומרת לנו התורה הקדושה (ויקרא יט ב) "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני".

כשרשב"י היה מגיע לפרשת קדושים היה שמח מאוד

וכתוב בזוהר הקדוש (ויקרא פא א)"דכד מטאן חברייא לפרשתא דא הוו חדאן". פירוש הדברים "כאשר היו מגיעים החברים התנאים הקדושים לפרשה זו פרשת קדושים היו שמחים".

ולכאורה צריך להבין על מה היתה השמחה הגדולה לתנאים הקדושים שלמדו פרשת קדושים יותר משאר פרשיות התורה?

משה רבינו כינס והקהיל את כל עם ישראל

ועוד צריך להבין מה שהגמרא אומרת (עירובין נד ב), שכל המצוות שבתורה משה רבינו לימד את אהרון הכהן, ואהרן הכהן לימד את בניו, ובניו לימדו את שבעים הזקנים, ושבעים הזקנים לימדו את שתיים עשרה הנשיאים, ואחר כך כל נשיא היה מלמד את השבט שלו, וכך כל מצווה היתה מתפרסמת בכל עם ישראל. אבל יש שתי מצוות שמשה רבינו כינס בעצמו ולימד ישירות את כל עם ישראל, הראשונה זה מצוות שמירת שבת שנאמר (שמות לה א) "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". והמצווה השניה מצוות קדושים תהיו, כמו שנאמר (ויקרא יט א)"דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני".

ושואל רבינו האלשיך הקדוש (ויקרא יט א), מדוע הקב"ה ציוה את משה רבנו שיצווה על מצוות קדושים תהיו דווקא בהתקהלות, כמ"ש דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו?

כל יהודי יכול להיות קדוש

אלא מבאר רבינו האלשיך הקדוש, שאם משה רבנו לא היה מלמד בבת

אחת את כל ישראל, אלא כת אחר כת, או שהיה מלמד כל יהודי לבד, כמו בשאר מצוות התורה. כל אחד היה אומר, מצווה זו של קדושים תהיו לא נאמרה בשבילי, אלא לצדיקים שבדור, שהם קדושים. אבל לא ליהודי הפשוט. שליהודי הפשוט אין שייכות לקדושה.

ולכן דווקא בפרשה זו פרשת קדושים הקב"ה אומר למשה רבנו, לך ותאסוף את כל עדת בני ישראל בלי יוצא מן הכלל, ותודיע להם בלשון רכה "קדושים תהיו" תודיע להם שכל יהודי על ידי קיום מצוות, יכול להגיע לקדושה. ואפילו היהודי הפשוט ביותר.

וכמו שכתוב בספר 'תנא דבי אליהו' (רבא, פרק ט) "מעיד אני עלי שמים וארץ, בין ישראל בין גוי, בין איש בין אשה, בין עבד בין שפחה, הכל לפי המעשה שעושה, כך רוח הקדש שורה עליו".

איך זוכים לקדושה?

ומה שאמרה התורה קדושים תהיו, אין הכוונה לעשיית מעשים יוצאים מגדר הרגיל ומחוץ לדרך הטבע. אלא בקיומן של מצוות ה' המקיפות את כל שטחי החיים, כיבוד אב ואם, בין אדם למקום, בין אדם לחברו, בין ישראל לארצו ובין איש לאשתו.

וכך אנחנו רואים מכל הפרשה של "קדושים תהיו" שנאמרו שם דברים פשוטים ששייכים לכל ישראל, ולא רק לצדיקים שבדור, כמו שנאמר (ויקרא יט ג) "איש אמו ואביו תיראו", וביאורו של דבר אם יהודי נזהר במצות כיבוד אב ואם, הוא מביא קדושה על עצמו, וכן נאמר (שם) "ואת שבתותי תשמורו", וביאורו של דבר אם יהודי בשמירת שבת קודש שלא לחללה, הוא זוכה לקדושה.

וכן אומרת לנו התורה בפרשה (שם יא) "לא תגנובו" "לא תכחשו" (שם טו)"לא תעשו עוול במשפט", בזה תלויה הקדושה, כי קדוש אני ה' אלוקיכם.

קדושים תהיו נאמר על בן אדם להבדו

ואמר הקב"ה אם אני דורש מכם קדושה, כוונתי בעניינים ארציים, חומריים: במסחר, בעבודה, ביחס עם הבריות, ובספר "מקדש מרדכי" (ח"א עמ' קצ) כתב, שבפרשה זו נכללו יחדיו דיני פיגול עם דיני לקט ושכחה, מדות ומשקולות, ושכר שכיר, ללמדנו ש"קדושים תהיו", לא נאמר רק על ענייני הקרבנות ובית המקדש, אלא גם על מעשי האדם בינו לבין חברו. כמו שכתוב בתוספתא (שבועות פ"ג ה"ה) חנניה בן חכינאי אומר "וכחש בעמיתו", אין אדם כופר בעמיתו, עד שכופר בעיקר, ואלו מצוות ידועות, מצות שכל אדם מישראל יכול לקיימן, ורק ע"י הדקדוק בהן יגיע האדם לקדושה האמתית.

ההבדל שבין עם ישראל לגויים

וחשש הקב"ה שעם ישראל יחשבו שלא כל יהודי ראוי למעלת הקדושה, ולא כל יהודי יכול לזכות לקדושה כי אם אחד בדור או שנים בדור, ורק הצדיקים זוכים לה כי מעלת הקדושה מצריכה להיות פרושים מן העולם הזה (ולדור במדבריות כמו שעשו חכמי אומות העולם כשרצו להגיע למדרגות גבוהות שהיו מוכרחים לפרוש מן כל עניני העולם הזה), אבל לא כן דרך תורתנו, ובאה התורה ללמדנו מה זה קדושה, הקדושה בעם ישראל היא לא כמו אצל הגויים שאצל הגויים כביכול הקדושים שלהם מה עושים הולכים למדבריות והיו נזירים והיו פורשים מכל עניני העולם הזה, אבל הקב"ה אומר יהודי לא כך, אלא יהודי יאכל וישתה, אבל לפני שאתה אוכל תברך, לפני כל מצווה תברך, אז אתה תהיה קדוש, אדם חושב שאיך הוא יהיה קדוש על ידי שהוא יפרוש מן הכלל ויהיה בודד, באה התורה ואומרת שלהיפך הוא הנכון דבר אל כל עדת בני ישראל שעל ידי שיהודי משתייך לכלל משתייך לכלל ישראל אז הוא נהיה קדוש.

אשר קדשנו במצוותיו

ולכן אנו אומרים לפני כל ברכה "אשר קדשנו במצוותיו", כי כל מצווה שיהודי מקיים מביאה את האדם לקדושה ואפילו במצווה הפשוטה ביותר, כי גם המצווה הפשוטה ביותר היא מבורא עולם.

כל יהודי שמקיים מצווה הוא מתקדש, והמצווה שיהודי עושה היא מקדשת את האדם, ומביא עליו קדושה וברכה.

ובאה התורה ללמדנו קדושה אמיתית מהי, שורש ויסוד הקדושה היא בקיום מצוות התורה, ובקיום רצון הבורא יתברך, "אשר קדשנו במצוותיו וצוונו", ע"י קיום המצוות, הזהירות והדקדוק בהן כהלכתן, מתעלה ומתקדש האדם, וזוהי הדרך הבלעדית אל הקדושה האמתית, כמו שאנחנו אומרים בכל ברכה "אשר קידשנו במצוותיו", אם אתה מניח תפילין, אם אתה נוטל ידים, אז אתה נהיה קדוש, כל יהודי שמברך ברכה הוא זוכה להיות קדוש, אפילו היהודי הפשוט ביותר.

מה אני קדוש אף אתם תהיו קדושים

והקב"ה אומר מכיון שאני קדוש ואתם בני, מוכרחים אתם להיות קדושים כמו שנאמר "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם" (ויקרא יט ב), למה אתם צריכים להיות קדושים ? כי קדוש אני ה', כי אתם בנים של בורא עולם ומכיון שאני קדוש גם אתם צריכים להיות קדושים, ולכן יהודי צריך להיות קדוש, והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני" בגלל שבורא עולם הוא קדוש ואנחנו בניו לכן גם אנחנו צריכים להיות קדושים".

אונקלוס הגר

כתוב בפרשה (יט ב) "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו", הגמ' בעבודה זרה (יא א) מספרת, על אונקלוס הגר שהיה גוי וחקר אחרי התורה, וגילה שהתורה זה הדבר האמיתי, אבל הוא פחד ללכת ולהתגייר מכיון שהדוד שלו היה הקיסר של רומא

אנדריינוס הקיסר שהיה שונא מאוד את היהודים, הלך אונקלוס לדוד שלו אנריינוס הקיסר, ואמר לו אני רוצה ללכת לחו"ל לעשות מסחר, אמר לו בשביל מה תיטרח, כל כסף וזהב שאתה מבקש אני יתן לך, בלי שתטרח כלל, אמר לו אונקלוס לא אדוני הקיסר, אני רוצה לטרוח כדי לעשות מסחר, כי אני רוצה ללמוד חכמת המסחר, אמר לו טוב לך ותעשה מסחר, אמר לו אונקלוס לאנדריינוס, תן לי עצה איך לעשות מסחר, אמר לו תלך לשוק ותחפש את הסחורה שהיא בשפל המדריגה, שאף אדם לא קונה אותה, והיא זולה מאוד, ואתה חושב שיעבור זמן אז המחיר של הסחורה יעלה, את הסחורה הזו תיקנה.

הלך אונקלוס לירושלים והתגייר, ולמד בישיבה של רבי יוחנן בן זכאי, אחרי כמה שנים הגיע שמועה לאנדריינוס הקיסר, שאונקלוס בן אחותו התגייר, מה עשה אנדריינוס לקח את החכמים של הגויים, ואמר להם תלכו לארץ ישראל ותשכנעו אותו שיעזוב את היהדות, ותוכיחו לו שהדבר האמיתי זה הדת שלנו של הגויים, באו אותם חכמים לארץ ישראל, והיו מתווכחים עם אונקלוס, והיה אונקלוס כבר גדול מאוד בתורה, ואמר להם טענות חזקות ביותר, שכבר לא היתה להם תשובה לענות לו, עד ששכנע אותם ובאו להתגייר ונשארו ללמוד בישיבה עם אונקלוס.

שמע את זה אנדריינוס הקיסר שאותם חכמים שהוא שלח התגיירו, מיד שלח חיילים נוספים ואמר להם אל תדברו עם אונקלוס שום דבר, אלא תמלאו את הפה שלכם במים, ותביאו אותו לרומא, באו החיילים ותפסו את אונקלוס והתחילו ללכת לכיון רומא, כיון שהדרך היתה ארוכה מאוד, בלילה היו עוצרים, ומדליקים מדורה גדולה, ומחכים עד הבוקר, ובבוקר היו ממשיכים ואז לאט לאט, התחיל אונקלוס לדבר איתם, ושכנע אותם על היהדות שזה הדבר האמיתי, עד שגם הם השתכנעו, ובאו גם הם להתגייר.

ואז ששמע אנדריינוס שלח מכתב לאונקלוס שיבוא בעצמו לבד לרומא, ואחרי זמן בא אונקלוס לרומא, ושאל אותו אנדריינוס הקיסר, תגיד לי איך

אתה הלכת להתגייר והפכת ליהודי, הרי אתה יודע כמה אני שונא את היהודים?

אמר לו אדוני הקיסר ממך למדתי, ואתה אמרת לי ללכת להתגייר, אמר לו איך אתה אומר דבר כזה הרי אני שונא את היהודים, שנאה גדולה, אמר לו אונקלוס שאלתי אותך איזה סחורה לקנות, ואמרת לי שאני יחפש איזה סחורה שהיא בשפל המדרגה, שאף אחד לא רוצה לקנות אותה, ואתה חושב שיעבור זמן אז יעלה המחיר שלה, אותה תיקנה, אמר לו אונקלוס חיפשתי איזה אומה היא בשפל המדרגה, שכולם שונאים אותם, וכולם רודפים אותם, ומצאתי את עם ישראל, וכתוב בנביא שלעתיד לבוא שיבוא מלך המשיח, כל הגויים יהיו בטלים לגבי עם ישראל, וכולם יכבדו את עם ישראל, כמו שכתוב (תפילת עלינו לשבח) "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תיכרע כל ברך תישבע כל לשון"

שאל אותם אונקלוס, איך נוהגים אצלכם במדינה, מי מאיר למי את הדרך? כמובן שבעל הדרגה הנמוכה מאיר את הדרך לבעל הדרגה הגבוהה, ואצלנו זה הפוך, שכתוב (שמות יג, כא) "וה' הולך לפניהם יומם וכו' להאיר להם". התגיירו כולם.

שלח קבוצה שניה, ושוב התרה בהם שלא ידברו איתו.

ואכן, החיילים לקחו אותו עמהם, אבל בפתח, כשראה את המזוזה, נשק לה, ושאל אותם, האם אתם יודעים מה זה? אמרו לו, לא.

שאל אותם, מי נמצא אצלכם במרכז? מי שומר על מי, החיילים על המלך או המלך על החיילים?

ענו לו, וודאי שהמלך במרכז והחיילים שומרים עליו. אמר להם, אצלנו זה אחרת, כתוב (תהילים קכא, ח) "ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם", וגם הם התגיירו, ויותר לא שלח חיילים.

ושואל מרן המשגיח הגר"ש וולבה זצ"ל, האם משמיעת כמה פסוקים כבר מתגיירים?

ומסביר, הוא קרא לפניהם את פרשת קדושים, שאל אותם, האם

יש אצלכם אנשים קדושים? ענו לו, ודאי. מי? ענו: הכמרים, שלא נושאים נשים ומונעים עצמם מאכילה ושתיה. שאל: יכול להיות שכל העם יהיו קדושים? אמרו, זה בלתי אפשרי, שאם כולם יהיו "קדושים" לא יהיה עם. אמר, אצלנו כתוב בתורה "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו" (ויקרא יט ב), והכוונה לכולם!!! תמהו, איך זה יתכן? ענה להם: ההבדל הוא בהשקפה מה נקרא "קדוש".

אל תיבדל מהחיים אלא תקדש אותם

אצלכם, קדוש נקרא מי שחי מחוץ לעולם, לא מתחתן, לא עובד, לא ישן ולא אוכל. אבל אצלנו, "קדוש" הוא מי שלוקח את החיים ומקדש אותם, עושה הכל עם הגבלות הראויות. ומה נחשב אצלנו קדוש, למשל: (ויקרא יט ג) "איש אמו ואביו תיראו וכו'", "ולקט קצירך לא תלקט וכרמך לא תעולל" (שם ט) "לא תלך רכיל בעמך" (שם טז)"לא תיקום ולא תיטור", (שם יח) זה נקרא אצלנו "קדוש". אל תיבדל מהחיים, אלא תקדש אותם. בעבור השקפה כזאת, השקפה חדשה באמת, כדאי להם להתגייר.

באה הקבוצה הראשונה, ושאל אותם, מי מאיר למי? אמור לו, כולם מאירים למלך. אמר להם, אצלנו המלך מאיר לנו, אומר לנו הקב"ה "קדושים תהיו" (ויקרא יט ב), ואם תחשוב בלבבך, מה ה' מבקש מאתנו, כדי שנהיה קדושים ? מיד באה התשובה, "איש אביו ואמו תיראו", לטובת מי המצווה הזאת, האם יש לקב"ה תועלת בכך? "ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור ולקט קצירך לא תלקט וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם", האם לקב"ה יש דבר מציווי זה? הלא המצוות נועדו בעבורנו,

א"כ מי מאיר למי? הקב"ה מאיר לנו, כי (משלי ו כג) "נר מצווה ותורה אור". "איש אמו ואביו תיראו", האם יש לקב"ה דבר מזה? מסופר בגמרא (קידושין לא א), כי כאשר הקב"ה אמר בהר סיני "אנוכי ה' אלוקיך" "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני"(שמות כ

ב), אמרו אומות העולם, הקב"ה דואג לעצמו שיעבדו אותו, אבל כשאמר "כבד את אביך ואת אמך", (שמות כ יב), אמרו כבוד אחרים הוא דורש, ואז הודו גם על הראשונות, שנאמר (תהילים קלח ד) "יודוך ה' על מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך", והקב"ה הוא שמאיר לנו, התגיירה הקבוצה השניה.

כשבאה הקבוצה השנייה וראו שמנשק את המזוזה, והוא אמר להם "ה' ישמור צאתך ובואך" (תהילים קכא ח), אצלכם אתם שומרים על המלך, ואצלנו המלך שומר עלינו, למה הוא התכוון? אצלכם מי במרכז? המלך הוא שקובע את סדר היום, אם המלך קם במצב רוח רע, רחמנות על מי שנמצא בסביבתו.

אצלנו, אנחנו במרכז ואנחנו קובעים את סדר היום. כתוב "ה' צילך על יד ימינך"(תהילים קכא ה), הצל אינו עושה שום דבר מעצמו, האדם עושה ובעקבותיו הצל פועל. וכך כתוב (דברים יא יג) "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי וכו' ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש וכו' ונתתי עשב בשדך לבהמתך וכו' השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדת וכו' וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר", אז מי קובע אם ירדו גשמים, הקב"ה או אנחנו? ודאי שאנחנו, אז מי במרכז? אנחנו.

וזה ההבדל בינינו לבין הגויים, אצלם המלך במרכז וכולם שומרים עליו, ואילו אצלנו, אנו במרכז והקב"ה שומר עלינו. מה זה נקרא להיות קדוש? לקדש את החיים. תתחתן עם הגבלות, תאכל עם הגבלות, תקצור עם הגבלות, תעשה הכל אך עם הגבלות. לאחר שנהיית עבד לה', אתה המאושר הגדול, כי הכל בשבילך, אתה הקובע מה יהיה אתך.

קדושה רק בעם ישראל

ולכן זכות זאת קיימת רק בעם ישראל שעל ידי קיום מצווה אחת האדם מתקדש ומתרומם מפני שכל המצוות הם מקודשים בקדושת התורה, אבל אצל הגויים אין להם את התורה והמצוות, ולכן רחוקים הם מן הקדושה, כמו שאנו מברכים

את הקב"ה "אתה בחרת בנו מכל העמים" כי היהודי הפשוט יכול להגיע למדרגות העליונות ביותר על קיום מצוות, בזכות זה שהקב"ה בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את התורה הקדושה.

רשב"י שהיה מגיע לפרשת קדושים היה שמח

ולכן כאשר היו מגיעים החברים התנאים הקדושים בזוהר הקדוש לפרשת קדושים היו שמחים, מכיון שראו שכל אחד מישראל, כל יהודי יכול להגיע לקדושה, לא רק יחידי סגולה, ולא נדרשת לזה עבודה מיוחדת, יוצאת מן הכלל, אלא רק לשמור על פשטות התורה, ולקיים מצוותיה כראוי, וזה מביא קדושה, ולכן שמחו.

תתרחקו מאיסור העריות ולא תיטמאו בהם כמו שנטמאו הגויים

ומה הפירוש קדושים תהיו? ופירש רש"י (ויקרא יט ב) קדושים תהיו - הוו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, "אשה זונה וחללה" וגו' "אני ה' מקדשכם", (ויקרא כא ז - ח), "ולא יחלל זרעו" "אני ה' מקדשו" (ויקרא כא טו).

רש"י בא ללמדנו שאיך זוכים לקדושה על ידי שתתרחקו מאיסור העריות ולא תיטמאו בהם כמו שנטמאו הגויים, קדושים תהיו שיש לכם קדושה וטהרה, כי יהודי יש לו נשמה קדושה וטהורה, שיהיה לכם שקדושה וטהרה שזה היסוד של הבית היהודי, זה היסוד של עם ישראל.

לא די בדרגת הקדושה שבה נמצא עכשיו בהווה

כתוב בפרשה (יט ב) קדושים תהיו

כי קדוש אני" שואל ה"אור החיים הקדוש" (שם), מדוע כתוב "קדושים תהיו" בלשון עתיד, היה צריך לומר היו? ומתרץ, שהתורה באה ללמדנו, שאין הפסק וקץ למצווה זו, כל דרגה של קדושה שהגיע אליה האדם, הרי היא שער ומבוא לדרגה שלמעלה הימנה. צא ולמד ממדרגת הנביאים, זו למעלה מזו עד לדרגת משה רבנו ע"ה, ועד דרגת משיח. וא"כ, מצווה זו היא תמידית ועולמית, לא די בדרגת הקדושה שבה נמצא עכשיו בהווה. וזה הפירוש "קדושים תהיו כי קדוש אני", כמו שאין קץ ושיעור לקדושתו יתברך, כך חפץ השי"ת בבניו שידמו אליו בהפלגת קדושה עד בלי די.

והתקדשתם והייתם קדושים

ואומרת לנו התורה בפרשת השבוע "והתקדשתם והייתם קדושים" (ויקרא יא מד), והגמרא במסכת ברכות (נג ב) דורשת "'והתקדשתם' - אלו מים ראשונים, 'והייתם קדושים' - אלו מים אחרונים שבסוף הסעודה כמו שאמרו חז"ל מים אחרונים חובה.

נטילת ידיים

הגמרא (חולין קו א) אומרת ששלמה המלך תיקן את נטילת הידיים בתקופת בית המקדש הראשון לעניין קרבנות, שכל הבא לנגוע בידיו בקרבן - חייב ליטול את ידיו תחילה, ואם נגע בלא ליטול את ידיו - טימא את בשר הקרבן ופסלו מאכילה.

ובתקופת בית המקדש השני תקנו בית שמאי ובית הלל שגם לעניין תרומה הידיים טמאות, שכל הנוגע בתרומה בלא נטילה פסל אותה מאכילה, סמוך למועד חורבן בית המקדש השני, הרחיבו חכמים את המצווה, וקבעו שאסור לאכול לחם ללא נטילת ידיים.

יוצא שבזמן בית המקדש הראשון שלמה המלך תיקן נטילת ידיים רק לפני אכילת הקורבנות, ובזמן בית המקדש השני הוסיפו בית שמאי ובית הילל נטילת ידיים גם לפני אכילת תרומה, ולפני שניחרב בית המקדש השני הוסיפו נטילת ידיים לפני אכילת לחם.

שני טעמים נאמרו בטעם מצוות הנטילה לפני אכילת הלחם

האחד, משום סרך תרומה. כלומר, כדי שהכהנים יתרגלו ליטול את ידיהם לפני אכילת התרומה, תקנו חכמים שכל ישראל יטלו את ידיהם לפני הסעודה, ועל ידי כך מנהג הנטילה ישתרש בקרב כל ישראל, והכהנים יתחזקו ליטול ידיים לפני אכילת תרומה. ואף שכיום בית המקדש חרב, וכבר דורות על גבי דורות אין הכהנים אוכלים תרומה מפני הטומאה, תקנת הנטילה לא בטלה, שמהרה יבנה בית המקדש ועלינו להיות מוכנים ורגילים במנהגי הטהרה.

הטעם השני, מפני שהידיים עסקניות ובתוך כך הן נוגעות במקומות שיש בהם זיעה או במקומות מטונפים, ואין ראוי לאכול בידיים מזוהמות. וכדי לשמור על טהרת האכילה וקדושתה, תקנו חכמים נטילת ידיים לפני הסעודה (ברכות נג ב), ואפילו מי שידיו נקיות, צריך ליטול את ידיו לפני אכילת הלחם, כדי לטהרם ולקדשם לקראת הסעודה (עיין שו"ע או"ח קנח, א; מב, א).

ברכה על מצוות חכמים

נטילת ידיים היא אחת משבע המצוות שתקנו חכמים. ונתנה התורה כוח ביד חכמים לקבוע מצוות, שנאמר (דברים יז, י-יא): "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך", "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". ולכן אנו מברכים על הנטילה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצוונו על נטילת ידיים". שאף שהנטילה לא נזכרה בתורה שבכתב, נצטווינו לקיים את תקנות חכמים, ולכן אנו אומרים: "אשר קדשנו במצוותיו וצוונו".

נטילת ידיים סגולה לעשירות

רשב"י אמר בזוהר הקדוש (בראשית פח ע"א) בתרגום, כל מי שלא נוטל ידיו כראוי, אף על גב שנענש למעלה - נענש למטה. ומה ענשו למטה?

שגורם לעצמו עני. כמו שענשו כך - כך זוכה מי שנוטל ידיו כראוי, שגורם לעצמו ברכות שלמעלה, ששורות הברכות על ידו כראוי ומתברך בעשר.

אחר כך הקדים רבי שמעון, וראה אותו שנוטל ידיו במים, ונוטל ידיו בשעור רב של מים. אמר רבי שמעון, מלא ידיו מברכותיך. וכך היה. מאותו היום והלאה התעשר ומצא אוצר, והיה עוסק בתורה ונותן מזון לעניים כל יום, והיה שמח עמהם, ומסביר להם בפנים מאירות. קרא עליו רבי שמעון, (ישעיה מא) ואתה תגיל בה' בקדוש וגו'.

וכן הגמרא מספרת (שבת סב ב) על רב חסדא שהיה עשיר א"ל בזכות מה זכית לעשירות א"ל אני נוטל ידיים מלוא חופניים והקב"ה משפיע עלי ברכה מלוא חופניים.

על נטילת ידיים" ראשי התיבות "עני"

ולעומת זאת אמרו חז"ל (שבת סב ב) שכל המזלזל בנטילת ידיים בא לידי עניות ו "על נטילת ידיים", ראשי התיבות "עני", כי אדם שמקפיד על נטילת ידיים - זוכה להורקה של ברכה, שפע ופרנסה מהשמיים וכן להיפך ח"ו. (מטה משה עמוד העבודה נטילת ידים, סעודה, ברכות סימן רנח).

רבי אליעזר הגדול, שהיה רבו של רבי עקיבא, מוצא לנכון לכתוב בצוואתו לבנו: (מובא בספר שבט מוסר פרק טז אות יג) "בני, היזהר בנטילת ידיים, שזו מצווה שעומדת ברומו של עולם.

רבי עקיבא סיכן את עצמו ובלבד שיקיים את דברי הכמים

וכן מסופר בגמרא (עירובין כא ב) על רבי עקיבא שבעת זקנותו נכלא על ידי הרומאים, ובכל יום היה מביא לו יהושע משרתו אוכל ומים לשתייה ולנטילת ידיים. יום אחד שפך הסוהר חצי מן המים, אמר לו היום מימיך מרובין שמא לחתור בבית האסורין אתה צריך, שפך חציין ונתן לו חציין, עד שלא נותרו בהם שיעור מספיק

לנטילה ושתייה. העדיף רבי עקיבא להשתמש באותם המים לנטילה ולא לשתייה. ואף שמצד הדין, במצב של אונס כזה היה פטור מנטילת ידיים, העדיף רבי עקיבא להחמיר על עצמו ולסכן כמעט את נפשו בצמא, ובלבד שיקיים את דברי חכמים שתקנו ליטול ידיים לפני הסעודה. על ידי מסירות נפשו לימד רבי עקיבא את כולנו עד כמה חשוב לדקדק בקיום דבריהם של חכמים.

מים אחרונים

מים אחרונים, הנה במה שהקפידו כל כך בנטילת מים אחרונים שהם חובה, מצאנו ארבעה טעמים בדבר, ונבארם להלן.

טעם ראשון, משום מלח סדומית כמבואר בגמרא במסכת חולין (קה ב).

טעם שני, מכיון שצריך לברך ברכת המזון בידים נקיות וסתם ידים מזוהמות הם ופסולות לברכה. כמבואר בגמרא ברכות (נג א).

טעם שלישי, מים אחרונים הם חלק הסטרא אחרא, וצריך לתת לו את חלקו בכל סעודה, מים אחרונים שהם חובה כי צריכים להעביר ממנו הזוהמא הרעה ולתת חלק לצד האחר מהזוהמא ההיא שעל ידו, כדי שלא ימצא אצלו מקטרג, וכן כתוב בזוהר בפרשת תרומה (חלק ב דף קנד ע"ב) כתב: לבתר דאכיל בר נש ואתענג, אצטריך למיהב חולקא דתמצית להוא סטרא, ומאן איהו מים אחרונים ההוא זוהמא דידין. ביאור: לאחר שאכל האדם יש לו לתת חלק תמצית לסטרא אחרא והוא הזוהמא שבמים אחרונים.

טעם רביעי, מים אחרונים הרגו את הנפש. וכמו שנרחיב לבאר מיד.

מים הראשונים האכילו בשר חזיר

הגמ' במסכת חולין (קו ב) אומרת מים הראשונים האכילו בשר חזיר ומים ראשונים האכילו בשר נבלה וכו', וכן מובא בגמרא ביומא (פג ב), והראשונים (רש"י) ביארו ע"פ המדרש תנחומא (פ' בלק סי' טו) מעשה בשעת הגזירה בחנוני אחד

מישראל שהיה מבשל בשר טהור ובשר חזיר ומוכר שלא ירגשו בו שהוא יהודי וכן היה מנהגו כל מי שנכנס לחנות שלו ולא נטל ידיו יודע שהוא עובד כוכבים ונותן לפניו בשר חזיר וכל מי שנטל ידיו ומברך יודע שהוא ישראל ומאכילו בשר טהור פעם אחת נכנס יהודי לאכול שם ולא נטל ידיו והיה סבור שהוא עובד כוכבים נתן לפניו בשר חזיר אכל ולא בירך, בא לעשות עמו חשבון על הפת ועל הבשר, אמר לו יש לי עליך כך וכך, מן הבשר שהאכלת שחתיכה עולה עשרה מנה, אמר לו אתמול אכלתי אותה בח', והיום אתה רוצה ליטול ממני עשרה, אמר לו זו שאכלת של חזיר היא, כיון שאמר לו כך עמדו שערותיו נבהל ונחפז, אמר לו בצנעה יהודי אני, ונתת לי בשר חזיר, אמר לו תיפח רוחך שכשראיתי שאכלת בלא נטילת ידים, ובלא ברכה הייתי סבור שאתה עובד כוכבים.

מים אחרונים הרגו את הנפש

הגמרא (יומא פג ב) מספרת על רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי שהיו הולכים בדרך. "רבי מאיר הוה דייק בשמא". רבי מאיר היה בודק את שמות האנשים לדעת את מעשיהם על פי משמעות שמותם, רבי יהודה ורבי יוסי לא הוו דייקי בשמא. הגיעו לאיזה מקום וביקשו מקום ללון. נתנו להם. שאלו את בעל הבית מה שמך: אמר להו: כידור'. אמר להו רבי מאיר, שמע מינה, אדם רשע הוא, דכתיב, (דברים לב) "כי דור תהפכות המה". רבי יהודה ורבי יוסי הפקידו אצל בעל הבית הזה את כספם, כי הוא נראה להם צדיק וטוב. רבי מאיר החביא את כספו ליד בית הקברות, במקום שלא יחפשו אותו אנשים אחרים. אירע המקרה והמקום שבו החביא רבי מאיר את כספו היה ליד קבר אביו של אותו כידור הפונדקאי. בלילה בא אביו של כידור ואמר לו שיש כסף ליד קברו בבית עלמין, בא אותו רשע לרבי מאיר וסיפר לו את החלום. אמר לו רבי מאיר שחלומות של ליל שבת אין בהם ממש. ליתר ביטחון הלך רבי מאיר ושמר את כספו עד מוצאי שבת. במוצאי שבת באו רבי יהודה ורבי יוסי לכידור

וביקשו את כספם. אמר להו: לא היו דברים מעולם. אמר להם רבי מאיר: למה לא בדקתם בשמו? אמרו לו רבי יהודה ורבי יוסי למה לא הזהרת אותנו? אמר להם רבי מאיר שהעניין הזה של השמות הוא לא דבר ודאי ומוחזק לגמרי, אבל בהחלט יש בו סיבה לחשש. הלכו אותם חכמים ומשכו את כידור בדיבור, השקו אותו יין ושמו לב כי שפמו מלוכלך בעדשים. הלכו לאשתו ואמרו לה בעלך ביקש שתתני לנו את הכסף שהפקדנו אצלו, סימן לדבר שנתת לו הבוקר לאכול עדשים. כשהיא שמעה את הסימן הבדוק הזה - נתנה להם את הכסף שלהם והלכו לדרכם. כששמע אותו אדם כי חכמים הצליחו להערים עליו ולקחו את כספם חזרה הלך והרג את אשתו מרוב כעס. וזה מה שאמרו מים אחרונים הרגו את הנפש.

נטילת ידיים מפני רוח רעה

כתב מרן השולחן ערוך (או"ח ד יח) איזה דברים חייב לעשות נטילת ידים אלו דברים שצריכים נטילת ידים במים:

דבר ראשון: הקם ממטתו, דבר שני: היוצא מבית הכסא ומבית המרחץ, דבר שלישי: הנוטל צפרניו, דבר רביעי: מי שנגע במת, והיוצא מבית הקברות, דבר חמישי: והחולץ מנעליו, והנוגע ברגליו, והנוגע בגופו במקומות המכוסים דבר שישי: והחופף ראשו, דבר שביעי: המשמש מטתו, דבר שמיני: והנוגע בכנה, (ובכל אלה אין צריך נטילה בכלי) ומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל ידיו אם תלמיד חכם הוא תלמודו משתכח, ואם אינו תלמיד חכם יוצא מדעתו,

כל אלו צריכים נטילת ידיים בלי ברכה, והסיבה לכל המקרים הללו היא הסרת טומאה שמקורה ברוח רעה או בלכלוך ולכן הצריכו חכמים נטילת ידיים ומצווה ליטול אף את ידי הקטנים ביותר, אף על פי שלא הגיעו לחינוך, והיא סגולה טובה לקטנים כדי שיגדלו בטהרה, ויהיו גידולי קודש.

פחדים

כתוב בשולחן ערוך (או"ח ד יט) המגלח ולא נטל ידיו, מפחד שלושה ימים. הנוטל ציפורניו ולא נטל ידיו, מפחד יום אחד, ואינו יודע ממה מפחד."

הוי דן את כל האדם לכף זכות

התורה אומרת לנו בפרשת השבוע (ויקרא יט טו)"בצדק תשפוט עמיתך". ופירש רש"י (שם) (וכן דורשת הגמרא בשבועות ל א) הוי דן את חברך לכף זכות, אם יהודי מלמד זכות על כלל ישראל הוא זוכה לקדושה.

וכן אומר התנא במסכת אבות (א ו) והוי דן את כל האדם לכף זכות. ואמרו בגמרא בשבת (קכז ב) הדן את חבירו לכף זכות דנים אותו בשמים לכף זכות.

בפרקי אבות (א ו) נאמר "והוי דן את כל האדם לכף זכות". וכן אמרו (אבות ב ד) 'אל תדון את חבירך אלא עד שתגיע למקומו', ופירשו חז"ל, אל תדון אותו לכף חובה, אלא תחשוב אילו אתה היית במקומו, היית דן את עצמך לכף זכות, כך תדון את חבירך, כאילו אתה דן את עצמך. כי התורה ציותה אותנו (ויקרא יט יח) "ואהבת לרעך כמוך".

רבי נחמן מברסלב זיע"א כותב ב"ליקוטי מוהר"ן" (תורה רפב), אפילו מי שנראה רשע גמור ח"ו, צריך לחפש ולמצוא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט הוא אינו רשע, ועל ידי צד זה שיצא בו איזה דבר טוב, ודן אותו לכף זכות, על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות. קל וחומר למי שלא מוחזק כרשע, אלא ע"י מעשה מסוים מטיל ספק בצדקותו, או ביושרו, אל לנו להיות חפוזים ולהחליט לדונו לכף חובה כי יתכן שאנו חורצים דין בטרם עת.

המעם שצריך לדון לכף זכות גם כשדחוק לומר כן

ושואל החפץ חיים שהרי מתי צריך

לדון את חברו לכף זכות, מתי שצד הזכות נראה רחוק ביותר ובלתי הגיונית, ובכל זאת דן את חברו לכף זכות, ולכאורה איך התורה מצווה אותנו שצריך לדון את חברו לכף זכות, במקום שההגיון אומר לדון את חברו לכף חובה?

אלא מבאר החפץ חיים שלכן התורה לאחר שכתבה לנו מצוות אלו, אמרה "ואהבת לרעך כמוך" כמוך בדיוק, וכמו שאת עצמו אין אדם דן לכף חובה, ואפילו שנראה הדבר רחוק מההגיון אלא תמיד מלמד זכות כך צריך האדם ללמד זכות על חברו.

והמשיל זאת לאדם שמחפש חפץ יקר שאבד לו, תחילה הוא מחפש במקומות שהחפץ עשוי להימצא שם, ואחר כך הוא מחפש גם במקומות שאין הסברא וההגיון נותן שהחפץ ימצא שם, ובשלב מאוחר יותר חוזר המאבד ומחפש אפילו כמה פעמים במקומות שכבר חיפש ואף על פי שברי לו שכבר חיפש שם ומצד ההגיון אין כל סיכוי סביר למצוא שם את החפץ האבוד מכל מקום מתוך תשוקתו למצוא את האבדה הוא נתלה אפילו באפשרות בלתי סבירה וחושב שמא בכל זאת לא חיפש יפה,

כך גם בענייננו, אילו היה כבוד חברו יקר בעניו היה כל אחד מחטט ומחפש צדדים של זכות אפילו אם אין זה הגיוני.

מלך צרפת והחוזה בכוכבים

הבן איש חי כותב (עוד יוסף חי כי תצא) מעשה במלך צרפת, שהיה לו ידיד, שהיה חוזה בכוכבים. מדי פעם בפעם, היה מתיעץ עימו והיה מבקשו לחזות, ולראות, דברים שונים. הוא העריך והוקיר את החוזה, והעניק לו מן הכל בכל. גם כסף גם כבוד והערכה רבה.

והנה יום אחד נכנסה במלך הזה, רוח שטות, ויאמר בלבו: גמרתי אומר, להרוג את החוזה. מסוכן להשאירו בחיים. אני אזמין אותו ערב אחד אלי, ואכנס איתו בדברים שונים ואחר אתן סימן לאיש הצבא אשר על הפתח, והוא יהרוג אותו.

הוא סיכם עם האיש אשר על הפתח

וזימן אליו את החוזה.

ויאמר המלך לחוזה: האם תוכל לצפות ולדעת את גורלך?

החוזה השיב: בהחלט כן. יש בידי לדעת גורלי.

אם כן אמור לי - הוסיף המלך ושאל: מתי יהיה יום מותך?

מעצם השאלה, חש החוזה כי סכנה צפויה לו, מאת המלך. אבל למרות שהוא נבהל, עשה עצמו כי הוא רגוע ושלו. בלבו פנימה, הוא חש כי המלך גמר אומר לעשות לו רעה, ואולי אפילו עכשיו בזה הרגע.

החוזה עשה עצמו בוחן ובודק בכוכבים ואחר אמר: רואה אני כי מצב הכוכבים אינו מבשר טובות, וכנראה סכנה מרחפת על ראשי.

המלך השתומם על החזיון הזה ושאל: האם אמרו לך בכוכבים גם מתי יהיה יום מותך?

החוזה: אומנם כן, אבל קשה עלי מאוד לומר לך.

מדוע? שאל המלך.

החוזה: משום שאמרו לי שיום מותי, קשור ביום מותך. מותי יקרה שלושה ימים, בטרם ישכב אדוני המלך, עם אבותיו.

הדברים הללו הפילו אימה וחלחלה על מלך צרפת והוא כמובן לא העז לנגוע בו. אלא מכאן ולהבא אפילו שמר עליו וטיפח אותו ושם עיין על כל צעדיו לבל יקרה לו חלילה איזה דבר רע שיחיש את מותו שלו. עכ"ד הבן איש חי.

ולפי"ז אפשר להוסיף ולומר כך האדם צריך לזכור שכל מה שיעשה הכל חוזר.... העולם הוא גלגל אם יעשה טוב אז הקב"ה יתן לו טוב באותה מידה וכן להיפך וכשיהודי יזכור תמיד שהקב"ה מתנהג עם האדם מידה כנגד מידה מיד האדם ישתדל איך לעשות טוב לשני כדי שיזכה גם הוא לטובה מאת בורא עולם וכשידון את חברו לכף זכות הקב"ה גם כן ידון אותו לכף זכות.

הדן את חבירו לכף זכות גם מהשמים ידונו אותו לכף זכות

וכמו שאמרו חז"ל כשם שהקב"ה מעניש את האדם במידה כנגד מידה, כך הקב"ה מלמד זכות על האדם מידה כנגד מידה. וכמו שאמרו בגמרא בשבת (קכז ב) הדן את חבירו לכף זכות דנים אותו בשמים לכף זכות.

הגמרא במסכת שבת (קכז ב) מספרת תנו רבנן הדן את חברו לכף זכות דנים אותו לכף זכות ומעשה ברבי עקיבא קודם שלמד תורה שירד מגליל העליון ונשכר אצל רבי אליעזר בן הורקנוס בדרום למשך שלש שנים ולאחר שלש שנים היה ערב יום הכיפורים אמר רבי עקיבא לבעל הבית תן לי שכרי ואלך לפרנס אשתי ובני, אמר לו בעל הבית אין לי מעות, אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי, אמר לו תן לי קרקע אמר אין לי וכו' הפשיל רבי עקיבא כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש.

לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו ועמו משוי שלושה חמורים מלאים כל טוב אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לביתו של רבי עקיבא אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו שאלו רבי אליעזר בן הורקנוס לרבי עקיבא "בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי לך אין לי מעות במה חשדתני? ענה לו רבי עקיבא שמא סחורה בזול נזדמנה לך ולקחת אותן במעות, ובשעה שאמרת תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני? אמר לו שמא מושכרת היא ביד אחרים וכו' אמר לו רבי אליעזר בן הורקנוס האמת כך היה הדרתי כל נכסי לשמים בגלל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חכמים התירו לי נדרי ואתה כשם שדנתני לכף זכות המקום ידון אותך לכף זכות".

ממעשה זה אפשר ללמוד עד היכן יש לו לאדם ללמד זכות על השני אף אם לימוד הזכות תלוי בדברים רחוקים מן הסברא ומן המציאות.

ואומר החפץ חיים שרבי עקיבא באותו זמן שהיה פועל אצל רבי

אליעזר בן הורקנוס זה היה קודם שלמד תורה ובזכות מידה טובה זו שדן את חברו בעל הבית לכף זכות זכה להגיע לדרגות גבוהות ביותר עד שהיה גדול התנאים.

אבידת המחצית השקל

בימי רבותינו תלמידי מרן החת"ם סופר היתה פעם אחת מסיבה גדולה של רבנים, והסבו לסעודה יחד ציבור גדול של גדולי הרבנים מכל המדינה ובראש המסובין היה הגאון בעל כתב סופר זי"ע, וכן הגאון רבי יהודה אסאד זי"ע ועמהם הרבה גדולי ארץ, ובאמצע הסעודה כטוב לב המלך, מאן מלכי רבנן, הכריז הכתב סופר שנמצא אתו דבר חשוב וחביב עד מאד וברצונו להראותו למסובים, והוציא מכיסו מבטע ישנה של מחצית השקל מתקופת הבית, והראה אותה למסובין.

הרבנים התרגשו מאד מהמטבע העתיקה, וכולם רצו לראותה מקרוב ולמשמש בה בידיהם, מגודל החביבות והזכיה שנזדמן לידם מטבע כסף שבו היו ישראל קדושים שוקלים שקליהם לביהמ"ק. וכך עבר המטבע מיד ליד, ומשורה לשורה, וכולם הביטו בה בהתפעלות גדולה.

והנה לפתע נעלמה המטבע כשעברה מאחד לחבירו, ולא נודעו עקבותיה, והחלו כולם לחפש על הרצפה ועל השולחן ובחורין וסדקין ולא מצאו. וכמובן נהייתה בהלה גדולה, כי המטבע הלזו היתה חשובה מאד בעיני הכל, ואין לשער יקרת ערכה אצל בעליה ה"ה הכתב סופר, וגודל צערו על שנאבדה ממנו.

אחרי שחיפשו אחריה בכל מקום והתייאשו מלמצוא אותה עוד, עלה החשד פן ואולי אחד מהרבנים המסובים שלח ידו ולקח את המטבע והחביאה אצלו. והגם כי מאד לא נעים לחשוד רב בישראל במעשה גניבה ח"ו, אבל הרי לא יתכן שום מציאות אחרת, רק שמאן דהוא מהמסובין גנב את המטבע, שהרי כבר חיפשו בכל מקום, ועדיין כולם יושבים במסיבה איש לא יצא.

הכתב סופר ז"ל הכריז שהיות והאבידה כ"כ יקרה אצלו הוא מציע שכל הרבנים המסובין ישארו על

מקומם ויסגרו את הדלת שלא יהא יוצא ובא. וילכו מרב לרב, וכל אחד יוציא את המונח בכיסיו, עד שיתברר ברשות מי נמצאת המטבע של מחצית השקל שנעלמה.

כל הרבנים הסכימו להצעה, מלבד הגאון רבי יהודה אסאד זי"ע שטען כי אין זה הגון לחשוד את הרבנים בגניבה, והוא מתנגד להצעה של הכתב סופר, ולא הועילו כל מה שהתווכחו עם הג"ר יהודה אסאד, הוא החזיק בשלו שאסור לעשות כך לרבנים. והנה כל המסובין התפלאו מאד על

הגר"י אסאד שמתנגד לחיפוש כזה, וכמובן נפל החשד ח"ו עליו.

בתוך כדי הוויכוח הזה שנמשך נשמעה תרועת שמחה מחדר המבשלות, כי נמצאה המטבע האבידה, ונתברר כי כשעברה המטבע מיד ליד נפלה לתוך צלחת ונדבקה לדופן הצלחת בהשומן שהיה בה.

אחרי שנמצאה המטבע הכריז הגאון רבי יהודה אסאד זי"ע שמבקש רשות לשאת את דבריו.

כמובן שהסכימו כולם. הגר"י אסאד הוציא מכיסו מטבע של מחצית השקל ישנה, באותו דמות וצורה ומשקל של המטבע של הכתב סופר, ופתח ואמר:

רבותי, בוודאי חשדתוני כשראיתם עד כמה אני מתנגד לחיפוש בכלינו, ובכן תדעו כי גם בידי ישנה מטבע כזו של מחצית השקל. ועתה שערו נא בנפשיכם, אילו היו מחפשים בכלי ומוצאים אצלי את המטבע, מה גדולה היתה הבושה שהייתי מתבייש לעיני רבני המדינה כולה, ומי יודע אם לא היתה נפשי יוצאת מגודל הבושה והצער. ומזה תקחו כולכם מוסר השכל עד כמה צריך להזהר שלא לחשוד חלילה שום ברי' מישראל שלא לבוא לידי מכשול וטעות ח"ו. מובן מאיליו הרושם האדיר שעשו דבריו על המשתתפים הנכבדים, ע"כ העובדא. וממנה נוכל לדעת עד כמה היתה חשובות בעיני גדולי ישראל מטבע של מחצית השקל מזמן חז"ל.

הרש"ש מפייס את מי שהוא השד בו

הסיפור דלהלן, הוא דוגמא למנהיג ישראל דגול ומופלא, אשר עם כל תקיפותו וחוסנו בעמדו על משמרת כבוד ה' והתורה, היה רך כקנה, בשעה שפגע, ללא ידיעה באדם מישראל, והיה מוכן לתת כל אשר לו עבור הסר עגמת נפש מיהודי שנגרמה בגינו.

הגאון הנודע, רבי שמואל שטרשון זצ"ל, מגדולי התורה המפורסמים שבוילנא, שחי לפני קרוב למאה שנה, הנודע במיוחד מחבוריו: 'הגהות הרש"ש' על המשניות ועל כל הש"ס, ועוד ספרים.

היה גאון עצום בקי בכל חדרי תורה. והיה ידוע גם כעסקן גדול בצרכי צבור, מנהל היה בין השאר קופת 'גמ"ח' לנזקקים, הגמ"ח היה מנוהל בקפדנות, מתוך חשש שבלאו הכי עלול כל הקרן להתפורר - במשך הזמן.

קרה פעם שיהודי פשוט לקח אצלו 100 רובל הלואה מקופת הגמ"ח, על תנאי לפרעו תוך ארבעה חדשים.

ויהי היום כעבור זמן זה והגיע זמן הפרעון, בא הלוה לביתו של רבי שמואל, אך משלא פגשו שם הלך לבית מדרשו - מקום שישב ועסק בתורה.

בשעה שנכנס הלה לבית המדרש, ישב הרש"ש שקוע ראשו ורובו בגמרא שלפניו, מבלי שיתן לבו מי בא ומי יוצא. היהודי נגש אליו, והניח לפניו על הגמרא שטר בן מאה רובל, באמרו שזה עבור פרעון החוב.

רבי שמואל בהיותו שקוע בלימודו נענע בראשו, והלה קבל את זה כרמז שהכל בסדר. אבל האמת היתה, שרבי שמואל כלל לא שם לב לכל זה - בהיותו שקוע כליל בלימודו. ויהי כסיימו את סדר לימודו, סגר את הגמרא ביחד עם מאה הרובלים ועמד לו להכניס את הספר לארון ופנה לביתו.

הרש"ש, כמנהגו היה בוחן בכל יום את רשימת הלוים, ובהגיע מבט עיניו לשמו של היהודי הלז, ראה שעדיין לא פרע את חובו, אבל הוא עמד

והמתין לו עוד מספר שבועות, ושלח להודיעו שיפרע את חובו.

הלה בא וטען:

'הלא החזרתי לך את החוב בהיותך יושב בבית המדרש - ביום הפרעון', רבי שמואל חשב שהלה משקר.

ובחששו על גזילת כספי ציבור הזמינו ל'דין תורה'.

כל העיר המתה מהמעשה הזה, כיצד יתכן שהיהודי פשוט זה אינו מתבייש לשקר, ולא עוד הוא משלם רעה תחת טובה...?

והיהודי הזה אשר נחשד לשוא סבל עוגמת נפש ובושה בכל מקום שהיה נקלע. וללוה הזה היה עלם גדול בשנים. והלה התבייש כל כך במעשה אביו עד שנאלץ לעזוב את וילנא ולעקור לעיר אחרת, לבל יספוג עלבונות עקב פשעו" של האב.

ויהי היום ורבי שמואל היה צריך לעיין בגמרא זו, שלמד בה אז, והנה לפתע מוצא הוא 100 רובל, אשר פרע לו היהודי הזה בהיותו יושב בבית המדרש...

הגאון חש עצמו אשם מאד בכל הצער ועגמת הנפש האיומה שנגרמה ליהודי הלז.

מיד שלח הגאון להזמינו אליו בשאלו :

'אמור נא לי במה יכול אני לפייסך - על כל מה שנגרם לך' ? 'אני כמובן אבקש מחילה מאתך בפני עם ועדה. למען ידעו את האמת לאמיתה'.

ענה לו היהודי :

מה תועיל בקשת מחילה, הקהל לא יאמין! בחשבו שפיוסך נעשה רק להצילני מהבושה. ואני אשאר - בעיניהם - אותו, שקרן".

וגם בני הבחור מרוב הבושה עזב את העיר, ומה תועיל בזה בקשת המחילה ?

הגאון שקע בהרהורים, ופנה לפתע אליו והגיד לו דבר שהוא מעולם לא ציפה לזה. וכה היו דבריו :

"שלח נא להביא את בנך שעזב את העיר אלי, ואני אקחהו לחתן לבתי, בזה אני מקוה, שהעיר תדע שאתה נקי וישר" !

עשה האב כמצות הרב ואמנם לאחר מספר ימים התקיימה מסיבת אירוסין, ונכתבו תנאים" בין שני מחותנים, הגאון הרש"ש ואותו יהודי. (אלופינו מסובלים ח"א עמ' 333)

ולומדים אנו ממעשה זה עוד דבר שלפעמיים נגזר בשמים בת פלוני לפלוני נגזר בשמים זיווג מסויים עכשיו איך ייצא לפועל שידוך כזה ביתו של הצדיק של הדור עם ביתו של חייט של יהודי פשוט מה עושה הקב"ה מגלגל את כל הענין הזה בצורה כזאת וכך נהיה השידוך.

אורח טוב דן את בעל הבית לכף זכות

הגמרא אומרת במסכת ברכות (נח א) יש שני סוגים של אורחים אורח טוב ואורח רע, אורח טוב בשעה שיוצא מביתו של בעל הבית אומר כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי, ואורח רע מה אומר, כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו, אבל לא לכבודי.

אומר החפץ חיים האדם אורח בעולם הזה כמו שאמר דוד המלך "ימי שנותנו שבעים שנה" ואם כן אורח טוב זה מי שמודה לבורא עולם על כל הטוב והחסד שעושה עמו בורא עולם ואומר לקב"ה כל הטוב שבראת בעולם לא בראת אלא לכבודי ולכן צריך אני להודות לך, אבל אורח רע כופר בטובתו של בורא עולם, אורח טוב דן את בעל הבית לכף זכות.

כתוב במשנה בפרקי אבות "דע לפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון" לכאורה קודם כל האדם מקבל חשבון ורק אחר כך משלם נותן את הדין, אם כן למה במשנה כתוב להיפך "דע לפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון" אלא שהאדם הוא הדיין של עצמו ואומר לו הקב"ה איזה מעשה על איזה אדם ושואל הקב"ה את האדם מה דינו של אדם זה שגנב וגזל ודיבר לשון הרע וכו' והאדם אומר לקב"ה מי שגנב כך דינו ומי שגזל כך דינו ומי שדיבר לשון הרע כך דינו וכו' ובסוף הקב"ה אומר לאדם כל מה ששאלתי אותך זה על עצמך ואתה חייב את עצמך, ולכן כתוב במשנה ולפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון קודם

כל דין שהקב"ה שואל את האדם מה הדין מי שעבר עבירה ואחרי שעונה האדם אומר לו הקב"ה אתה האיש ונותן לו את החשבון, ולכן כדי לזכות בדין בראש השנה צריך האדם כל הזמן ללמד זכות על כל יהודי ויהודי כי האדם הוא הדיין של עצמו והקב"ה מסתכל על האדם איך הוא דן את הבריות האם הוא דן אותם לכף זכות או לכף חובה ולכן אמרו חכמים כל הדן את חבירו לכף זכות דנים אותו בשמים לכף זכות.

וכך אנחנו רואים בנביא מעשה בדוד המלך שרצה להתחתן עם אשתו של אוריה החיתי מה עשה קרא לאוריה החיתי ואז יצאו חייליו של דוד למלחמה וציוה דוד המלך על אוריה החיתי שיעמוד בשורה הראשונה של המלחמה כדי שימות אוריה במלחמה ודוד המלך יתחתן עם אשתו של אוריה החיתי ואז שלח הקב"ה את נתן הנביא להוכיח את דוד המלך ואמר לו יש לי מעשה ואני רוצה שהמלך ישפוט ענה לו דוד כן בבקשה יאמר לי הנביא מה היה המעשה סיפר נתן הנביא לדוד המלך ואמר לו היה איזה אדם שהיה עשיר גדול מאוד והיו לו הרבה כבשים והרבה פרות והיה לעשיר שכן עני מרוד שהיתה לו כיבשה אחת ממנה היה אוכל ממנה היה מתפרנס ויום אחד באו אורחים לעשיר מה עשה העשיר לקח את הכבשה של העני אף על פי שיש לו הרבה צאן ובקר ושחט את הכבשה ונתן לפני האורחים לאכול מיד אמר דוד המלך "בין מוות האיש ההוא" מילא אדם שאין לו וגונב זה לא טוב אבל יש לו גונב לעני את הכבשה היחידה שלו זה בין מוות מיד הוכיח נתן הנביא את דוד המלך ואמר לו אתה האיש אתה לקחת את אשתו של אוריה החיתי.

ובמעשה של חנה הנביאה כתוב, וחנה היא מדברת על לבה, ופירשו רבותינו, על עסקי לבה שהיתה מתפללת עם תנועות ידיים, והיה הדבר נראה מוזר בעיני עלי הכהן, ולכן חשד בה שהיא שכורה מיין, ואמר לה, עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך. ענתה ואמרה לו, לא אדוני, אשה קשת רוח אנכי, ויין ושכר לא שתיתי, אמרה לו, לא אדון אתה, ולא רוח הקודש שורה עליך, שדנת אותי לכף חובה ולא דנת אותי

לכף זכות. ופירש הגר"א, כי עלי הכהן שאל אז באורים ותומים אודות האשה הנצבת על ידו, מה טיבה, ויצא לו "הכשר" מהאותיות המאירות שבחושן. וחשב עלי הכהן שפירוש האותיות "שכרה", שהיא שכורה מיין, וטעה בזה ,שהיה לו לצרף האותיות באופן שיצא לו "כשרה", כי אשה כשרה היא, או כשרה אמנו שהיתה עקרה ומתפללת על בן שיהיה לה. והוא פענח האותיות שלא כהוגן, ולכן יצא לו שכרה. לכן אמרה לו, לא אדון אתה ואין רוח הקודש שורה עליך, כי בכדי לצרף האותיות כראוי, צריך השואל באורים ותומים להיות בעל רוח הקודש. וכשהבין עלי שטעה, ביקש סליחתה, וכמו שלמדו (בברכות לא ב), מכאן שהחושד בחברו צריך לפייסו. ולא עוד אלא שצריך לברכו ,שנאמר, ויען עלי ויאמר לכי לשלום ואלהי ישראל יתן שלתך אשר שאלת מעמו

כתוב בזוהר הקדוש שעל ידי הדיבורים הטובים שלנו אנחנו מעוררים חסדים גדולים בעולמות העליונים, שבשעה שמזכירים מעשיו הטובים של יהודי מעוררים עליו זכויות בשמים ואז בזכות שמלמדים עליו זכות ומזכירים את מעשיו הטובים כאן בעולם הזה אז מתעורר בשמים רחמים גדולים על אותו יהודי ולכן שהיו באים לצדיקים כדי להתברך אז הצדיק היה מזכיר מעשיו הטובים של אותו יהודי ובכח זה שמזכיר את מעשיו הטובים אז הוא מעורר זכות בשמים שבזכות תבוא הישועה לאותו יהודי.

הכח של הצדיק לפעול ישועות לאדם כי הצדיק תמיד רגיל ללמד זכות על כל יהודי וכולם צדיקים וזכאים לפניו ועל ידי שהצדיק תמיד רגיל ללמד זכות יש לו כח לעורר זכות בשמים על כל יהודי וכך להשפיע עליו ישועה מן השמים.

רבי מאיר רוטשליד והחכם צבי

מסופר שכאשר הגיע ערב-פסח בבית של הרב הורביץ, החכם צבי הוא בדק את החמץ. כאשר הגיע למגירה בה טמון "אוצרו" - 500 זהובים - כל רכושו - מצא כי המגירה ריקה. החשד נפל על מאיר-אנשל, שהרי הוא ידע

על החיסכון ועזב זה עתה את הבית. הרב החליט לנסוע לשמשו לשעבר ולברר האם יש אמת בחשד. מאיר-אנשל קבלו בשמחה. הרב סיפר לו על פרשת גניבת כספו וניסה לרמוז כי מי אם לא מאיר-אנשל ידע על מאמצי הרב לחסוך ועל מקום המסתור... ומי יכול היה להגיע אל הכסף בקלות, ולקחתו...מאיר-אנשל הודה כי בידו הכסף והבטיח להחזירו עד הפרוטה האחרונה. כעבור שעות מספר, הרב היה כבר בדרכו חזרה לביתו, ובידו צרור הסכום: 500 זהובים בשקיק של עור כעבור זמן מה, עצרה מרכבת המשטרה ליד בית הרב. קצין המשטרה ביקש לשוחח עם הרב ביחידות. פחד נפל על כל הנוכחים. הקצין שאל :"האם יש לך חסכונות כספיים כלשהם?", שאל הקצין לגוף העניין. "יש", ענה הרב המשתומם, "סכום נכבד". - "התוכל לנקוב בסכום המדויק?!" - "חמש-מאות זהובים". -היכן מונחים הם, אם תואיל לומר לי? האם הם בתוך קופסה?", ממשיך הקצין ושאל :"האם קופסה זו שבידי מוכרת לך? אך... מה זאת?... מה זה אירע לכבודו? מדוע רועדות ידיו? ישב-נא, לא שיערתי כי מציאת האבדה תגרום לו התרגשות עזה כל-כך...". כשהתאושש הרב שמע מפי הקצין, כי הגויה שעבדה כמשרתת בביתו בשנה החולפת גנבה את הכסף. בעלה סיפר זאת בבית-המרזח, כשהיה בגילופין... עדי שמיעה מסרו על כך למשטרה, וזו מיהרה לבדוק ולהחזיר את הגניבה לבעליה, ולהביא את הגנבת על עונשה... הוא חזר למאיר-אנשל וביקש את סליחתו. הרב היה נרגש עד עמקי נפשו. הוא חיבק את תלמידו באהבה וחזר וביקש סליחה ומחילה על החשד שהועלה נגדו. לבסוף קם הרב ובירכו שתשרה הברכה במעשיו ויזכה לעשירות מופלגה. "כי רק לאנשים שכמותך מגיע עושר, לאנשים אשר יודעים לנצלו כראוי ולהרבות חסד". ברכת הרב התקיימה במלואה. מאותו יום ראה מאיר-אנשל ברכה במסחרו ועסקיו התפתחו והלכו, שגשגו והלכו. עושרו גדל ורב, עד שזכה לתהילה עולמית. מאיר-אנשל זה הוא אבי משפחת רוטשילד הידועה.

רבי יהושע בן פרחיה ואותו האיש שיסד את הנצרות

הגמרא מספרת על אותו האיש שיסד את הנצרות היה תלמיד של רבי יהושע בן פרחיה הגמרא מספרת שינאי המלך חיפש את כל החכמים והיה הורג את כל החכמים מה עשה רבי יהושע בן פרחיה ברח למצרים עם תלמידיו אחרי כמה זמן שלח רבי שמעון בן שטח לרבי יהושע אתה יכול לחזור לארץ ישראל מה עשה רבי יהושע התחיל לחזור לארץ ישראל והיה עם רבי יהושע אותו תלמיד רשע שיסד את הנצרות ובדרך התארחו אצל איזה אכסניא ובעל הבית הגישה להם לאכול ורבי יהושע בירך את בעלת הבית ואותו תלמיד רשע אמר רבי תראה את העיניים של בעלת הבית יש לה עיניים טרטות מכוערות אמר לו רבי יהושע לאותו תלמיד רשע שכמוך למה אתה נותן עיניך באישה שהיא אשת איש והוציא רבי יהושע ארבע מאות שפורות ונידה את אותו תלמיד והיה אותו תלמיד בא בכל יום לרבי יהושע ואמר לו רבי תקבל אותו בחזרה ולא היה מקבל אותו יום אחד אמר רבי יהושע אם יבוא אותו תלמיד מחר אני יקבל אותו ואמר אותו תלמיד אני ילך מחר לרבי יהושע אם יקבל אותי מוטב ואם לא אני ילך לעבוד עבודה זרה למחרת בא לרבי יהושע ורבי יהושע היה דעתו לקבל אותו אבל היה רבי יהושע קורא קריאת שמע וחשב אותו רשע שרבי יהושע לא רוצה לקבל אותו אמר אם כך אני יעבוד עבודה זרה והלך והתחיל לעבוד עבודה זרה והיה משתמש בשם השם המפורש והיה עושה ניסים ונפלאות והרבה אנשים הלכו אחריו ואומרת הגמרא לעולם לא ילמד אדם תלמיד שאינו הגון שהרי רבי יהושע לימד את שם השם המפורש את אותו תלמיד ויצא מזה חורבן גדול ולכן הגמרא אומרת לעולם צריך האדם רק לקרב ולא לרחק לעולם תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת שכיון שרבי יהושע ריחק את אותו תלמיד יצא חורבן גדול לעולם ומזה יצא כל הנצרות. יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קיבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר

עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות.- בגלל שהיה ר יהושע רבו של ישו ולא לימד עליו זכות יצא קלקול גדול.

ואהבת לרעך כמוך

וכן התורה מצווה אותנו בפרשת השבוע "ואהבת לרעך כמוך" והגמרא אומרת אמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, ולמה דווקא רבי עקיבא אמר משפט זה? כי רבי עקיבא ראה בחוש שכל תלמידיו מתו בגלל שלא נהגו כבוד זה בזה ולכן אמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה,

הגמרא מספרת מעשה בגוי שבא לפני שמאי הזקן ואמר לו אני רוצה שתגייר אותי על מנת שתלמד אותי כל התורה כולה דחף אותו שמאי באמת הבנין וגירש אותי הלך אותו גוי להלל הזקן אמר לו תגייר אותי על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת אמר לו הלל תעמוד על רגל אחת ותישמע "מה ששנאוי עליך אל תעשה לחבירך" ולמה הלל לא אמר לו ואהבת לרעך כמוך אלא הלל אמר לו מה ששנואי עליך לא תעשה לחברך ולמה לא אמר לו מה שטוב לך תעשה לחברך ? אומרים רז"ל שגוי לא יכול להבין שצריך לעשות טוב לשני כמו שאתה עושה לעצמך גוי לא יכול להבין ואהבת לרעך כמוך אבל גוי יכול להבין מה ששנאוי עליך לא תעשה לחברך אל תעשה לחבר שלך רע כי גוי ליכול להבין לא לעשות רע אבל לעשות טוב לשני גוי לא יכול להבין.

הפרוזדור והטרקלין

כתוב בפרשה (יח ה) 'ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם'. ופרש"י לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, הלא סופו הוא מת, לכן הכוונה לעולם הבא.

סיפר פעם ה"חפץ חיים" (מורשת אבות ויקרא עמ' 85), שבעיירה זלווה, פלך גרודנא, היה מתקיים יריד שנתי גדול שהיה נמשך ארבעה שבועות תמימים. כל תושבי העיירה היו מצפים בכליון עיניים במשך השנה ליריד, שכן בהשכירם כל פינה

ובקחתם מחיר טוב תמורת כל חדר, היו מרויחים כדי להתקיים במשך כל השנה.

תושבי זלווה היו נעשים עייפים ויגעים במשך תקופה זו. ללא מזון ושינה כראוי היו עסוקים תמיד בעבודתם לספק צרכי המשתכנים אצלם, ולשם כך היו אף שוכרים אנשים שיעזרו להם בעבודה זו.

ה"חפץ חיים" שאף הוא עשה פעם בזלווה בתקופת היריד, שמע פעם יהודי יגע שעבר אצל בעל בית קורא: "מתי אזכה כבר שהיריד יגיע לקיצו, נפשי כבר שואפת למנוחה!"

בעל הבית בשומעו את דברי הפועל געה בו: "אי לך שוטה! מה זאת תדבר? הלוואי וימשך היריך זמן יותר ממושך. אמנם אתעייף עתה, אולם ברווחים אוכל לחיות לאחר מכן במנוחה ולהנות במשך שנה שלמה!

עשו דברי האחרון רושם עמוק על ה"חפץ חיים" והיה חוזר עליהם ומוסיף: "כדאי לו ליהודי שיתעייף, לא יאכל ולא ישן כהוגן. ויגור במסדרון במשך כל תקופת היריד, כדי שברווחים הגבוהים יחיה לאחר מכן ברווחה! יתר על כן, איננו מרגיש כלל עייפות והנהו מרוצה לקבל באהבה את כל אי הנוחות ביודעו שדוקא זה יביא לו את הרווחה!

מה מאושר היה האדם, אלמלי היה מתאר לעצמו שהעולם הזה הוא פרוזדור לטרקלין, יריך קצר. ששומה על האדם לצבור בתקופה זו אמצעים להתפרנס בהם מבחינה רוחנית בעולם הבא, וממילא לא ירגיש שום צער באי נוחות כלשהי"...

ימי הספירה הכנה לקראת קבלת התורה

הימים האלו שאנו נמצאים בהם נקראים ימי ספירת העומר, הם ימים קדושים וטהורים ימים של הכנה לקראת קבלת התורה בחג השבועות חג מתן תורה.

תכלית יציאת מצרים

כל התכלית שבשבילה הקב"ה הוציא את בני ישראל מארץ מצרים

בשביל שעם ישראל יקבלו את התורה, כמו שדרשו חז"ל על הפסוק "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים" (ויקרא כה לח), ודורשים רבותינו ז"ל (הובא ברש"י שם) שעל מנת כן הוצאתי אתכם מארץ מצרים, כדי שתקבלו עליכם את התורה במעמד הר סיני.

אשר הוצאתיך מארץ מצרים

ולכן כשהקב"ה בא לתת את התורה במעמד הר סיני הוא פתח "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ ב) ולכאורה למה לא פתח אשר בראתי שמים וארץ? אלא שבא לרמוז לנו שהקב"ה הוציא אותנו מארץ מצרים מבית עבדים בשביל שבני ישראל יקבלו על עצמם את התורה הקדושה, ולהיות עבדים של בורא עולם.

כנגד חמישים שערי קדושה

ואומרים רבותינו המקובלים (ספר השל"ה הקדוש מסכת פסחים מצה עשירה) שיש חמישים שערי קדושה וכנגדם יש חמישים שערי טומאה, ושבני ישראל היו במצרים הם נשתקעו במ"ט שערי טומאה, ואם היו נכנסים לשער החמישים של הטומאה לא היו יוצאים ממצרים לעולם.

וכדי לזכות לקבל את התורה היו צריכים לצאת מארבעים ותשע שערי טומאה ולהיכנס לחמישים שערי קדושה, ולכן מיציאת מצרים ועד מעמד הר סיני היה בדיוק חמישים יום, כי מאותה שעה שיצאו מארץ מצרים בכל יום יצאו משער אחד של טומאה ונכנסו לשער אחד של קדושה, עד שביום החמישים יום חג השבועות חג מתן תורה נכנסו לחמישים שערי קדושה וזכו לקבל את התורה הקדושה.

ולכן הימים האלו נחקקו בשמים לנצח לימים של הכנה לקראת קבלת התורה, וכמו שביציאת מצרים

הימים האלו היו הכנה לקראת קבלת התורה, כך כל שנה אנו זוכים לקבל את התורה מחדש בכל שנה בחג השבועות, ולכן הימים האלו הם הכנה לקראת קבלת התורה.

מצוות קרבן העומר

הקב"ה מצווה אותנו בתורה (ויקרא כג י) "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, וקצרתם את קצירה, והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן", התכלית של כל התורה היא שנכיר שכל מה שיש לנו הוא רק בזכותו של בורא עולם, ולכן הקב"ה מצווה אותנו בתורה שמתי שבני ישראל יבואו לארץ ישראל, כשתקצרו את התבואה הראשונה אל תאכלו ממנה עד שתביאו קודם כל קרבן לקב"ה ותגידו תודה לבורא עולם, ומתי היה תחילת קצירת התבואה החדשה? למחרת יום טוב הראשון של חג פסח, והתבואה הראשונה שהייתה מוכנה הייתה השעורים ולכן ציווה הקב"ה להביא קרבן העומר מן השעורים, שהיו לוקחים עומר שעורים והיו טוחנים אותו לקמח, ואת הקמח היו מנפים בשלוש עשרה נפות, והיו מביאים את הקמח של השעורים לבית המקדש והכהן היה מקריב את קמח השעורים על גבי המזבח, ומאותו זמן היה מותר לאכול מהתבואה החדשה, וכל המצווה הזאת כדי להשריש בנו להכיר טובה לקב"ה על כל הטוב שמשפיע עלינו בכל רגע, ושנזכור כל הזמן שכל מה שיש לנו הוא רק בזכותו של בורא עולם.

מצוות ספירת העומר

והקב"ה ציווה אותנו שני דברים על מצוות העומר, הדבר הראשון להקריב את קרבן העומר והדבר השני לספור ספירת העומר, כמו שכתוב בתורה (ויקרא כג טו) "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה".

והיום שאין לנו בית המקדש אין לנו קרבן העומר. אבל יש לנו מצוות ספירת העומר שהקב"ה ציווה אותנו בכל יום לספור היום כך וכך לעומר, וכך במשך ארבעים ותשע ימים

ממחרת יום טוב הראשון של חג הפסח, עד שמגיעים ביום החמישים לחג השבועות חג מתן תורה.

להראות את ההשתוקקות לקבלת התורה

והסיבה שהקב"ה ציווה אותנו לספור את ספירת העומר, מכיוון שכל המטרה של יציאת בני ישראל מארץ מצרים היא, כדי שבני ישראל יקבלו את התורה במעמד הר סיני בחג השבועות, וכמו חתן וכלה שסופרים את הימים והשבועות מתי כבר יגיע יום החתונה, כך עם ישראל היו משתוקקים מתי כבר יגיע יום מתן תורה, ולכן היו סופרים את הימים מיציאת מצרים במשך שבעה שבועות עד חג השבועות חג מתן תורה. כמבואר בספר החינוך (מצוה שו).

למה נקרא ספירת העומר?

ואם כך שעניין הספירה לא קשור לקרבן העומר אלא להשתוקקות לקבלת התורה, א"כ לכאורה צריך להבין מדוע הספירה הזו נקראת ספירת העומר?

אלא מבאר הערוך השולחן (תפט ג) שקרבן העומר היו מביאים מן השעורים, והרי ידוע ששעורים הם מאכל בהמה (כמבואר בגמרא סוטה יד), ולמה היו מביאים קרבן מן השעורים דווקא שהוא מאכל בהמה לרמוז לנו שבימים האלו אנו צריכים לתקן את הנפש הבהמית שנמצאת בנו ואלו המידות הרעות.

כשאדם מתכונן הוא עושה בשלימות

וצריך הכנה לקבלת התורה כי הטבע בעולם שכל דבר שאדם מתכונן אליו הוא עושה אותו בשלימות, וכמו שבדברים גשמיים כך גם בדברים רוחניים, כמה שאדם מתכונן למצווה

יותר כך הוא יעשה את המצווה יותר בשלימות, ולכן בימים האלו ימי ספירת העומר אנו מכינים את עצמנו ומתכוננים לקבל את התורה מחדש בחג השבועות.

חסידים הראשונים

הגמרא אומרת במסכת ברכות (ל ב) חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, שבה היו מתבוננים וחושבים לפני מי אנו עומדים להתפלל לפני מי אנו עומדים לדבר? עם מלך מלכי המלכים הקב"ה, ומכיוון שהיו מתכוננים ומכינים את עצמם לתפילה התפילה שלהם הייתה עושה רושם גדול מאוד בשמים.

מעשה מרבי משה גאלאנטי

מסופר על הרב הקדוש רבי משה גלנטי זיע"א שהיה הרב של העיר צפת לפני שלש מאות ושלושים שנה, ובאותו זמן היה חי בעיר צפת גוי אחד שהיה מגלה עתידות, וגם היהודים היו הולכים לאותו גוי שיגלה להם את העתידות וכל מה שהיה אומר אותו גוי היה מתקיים, וכששמע הצדיק רבי משה גלנטי שכל היהודים הולכים לאותו גוי מגלה עתידות הצטער מאוד, והתחיל לחקור ולדרוש על אותו גוי מה סוד כוחו, והלך רבי משה גלנטי לבית של אותו גוי, וכשראה הגוי את רבי משה גלנטי שמח מאוד ואמר מה זכיתי שהצדיק בא אצלי, אמר לו תגלה לי מה סוד הכח שלך, אמר הגוי אני לא יכול לגלות כי זהו סוד מאבות אבותי, אמר רבי משה גלנטי אתה אדם חכם בטח יש לך כמה שאלות שלא מצאת עליהם תשובה תשאל אותי, מיד אמר כן יש כמה דברים שחקרתי ודרשתי ולא מצאתי להם תשובה, אמר הרב לאותו גוי אני מוכן לענות לך ולפתור לך את כל השאלות בתנאי שאתה תגלה לי מה סוד הכח שלך, והסכים הגוי ומיד הרב פתר לו את כל השאלות, ואחרי שהרב פתר את השאלות לגוי ביקש הרב שיגלה לו מה סוד הכח שלו, והגוי אמר בתנאי שהרב יצום ארבעים יום רצופים ואחרי ארבעים יום הרב יבוא אלי

ואני אגלה לרב.

הלך הרב וצם ארבעים יום ואחרי ארבעים יום הגיע הרב אל הבית של הגוי, וראה הגוי את הרב אמר רואים על הפנים שלך שצמת ארבעים יום וגם אני צמתי ארבעים יום, ויצאו לדרך וטבלו בשבע מעיינות של מים, ואחרי שטבלו הגיע הגוי לאיזה בית ולפני שנכנס לבית אמר הגוי לרב מה שאני עושה תעשה אחרי וכשאני נכנס לבית הזה צריך להשתחוות, ופחד הרב שמא יש שם פסל אבל לא הייתה לו ברירה והשתחווה, ואותו גוי נכנס לבית ומשתחווה שבע פעמים מול הארון שהיה בסוף הבית, והרב אחריו ושהגיע אותו גוי לארון הזיז את הפרוכת והיה חקוק שם על טס של זהב שויתי ה' לנגדי תמיד, אמר אותו גוי לרב כשבא אדם לשאול אם החולה יחיה או לא אני צם ארבעים יום, ואחר כך אני טובל בשבע מעיינות של מים, וכשאני נכנס אני משתחווה וכשאני מזיז הפרוכות ואני רואה את הכתב שויתי ה' לנגדי תמיד, אם שם ה' זוהר סימן שהחולה יחיה ויבריא ואם שם השם כבוי סימן שהחולה ימות.

מיד התחיל רבי משה גלנטי לבכות, אמר אם גוי שהוא ערל וטמא אבל מכיוון שעושה כמה הכנות גדולות רק כדי להסתכל על שם השם הוא זוכה שה' מגלה לו את העתיד, אנו יהודים בניו של בורא עולם אם נתבונן ונכין את עצמנו לפי שאנו מזכירים את שמו של בורא עולם על אחת כמה וכמה שיגלה לנו סודות.

רואים אנו שמתי שמתכוננים לדבר של קדושה זוכים לקדושה ולכן הימים האלו הם ימים של הכנה שאנו מתכוננים לקראת חג השבועות חג מתן תורה ובזכות שאנו מתכוננים נזכה בעז"ה לקבל את התורה מחדש בכל שנה ושנה בחג השבועות.

במה הם הכינו את עצמם?

ובמשך כל הארבעים ותשע ימים מיציאת מצרים ועד חג השבועות היו בני ישראל מתכוננים ומכינים את עצמם לקראת קבלת התורה, ובמה הם הכינו את עצמם הרי עדיין לא היה תורה בעולם, אלא אומרים רבותינו ז"ל שבמשך כל ארבעים

ותשעת הימים מיציאת מצרים ועד קבלת התורה בחג השבועות, בני ישראל היו עסוקים בלימוד מידות טובות כדי שיהיו ראויים לקבלת התורה, כי דרך ארץ קדמה לתורה, ולכן כל שנה בימים האלו שבין חג הפסח לחג השבועות הם ימים של התחזקות במידות טובות, ובכל יום מימי ספירת העומר מתחזקים במידה אחת טובה, כדי שנגיע לחג השבועות נהיה ראויים לקבל את התורה, כי בכל שנה אנו זוכים לקבל את התורה מחדש בחג השבועות.

לברור את האוצרות הרוחניים

אומרים רבותינו ז"ל על הימים האלו ימי ספירת העומר, משל למה הדבר דומה לאדם שמצא אוצר גדול מאוד ובאוצר היה כל מיני סוגים של אבנים יקרות וזהב וכסף ונחושת, ואחרי שמצא את כל האוצר העמיס את כל האוצר על העגלה והביא את האוצר לבית שלו, וכשהגיע לבית שלו התחיל לברור ולמיין את האוצר, והיה מפריד ושם את היהלומים לבד ואת הזהב לבד ואת הכסף לבד ואת הנחושת לבד וכך הפריד כל סוג לבד, הנמשל אומרים רבותינו ז"ל כך בחג הפסח כל יהודי זכה לאוצרות גדולים מאוד של קדושה וטהרה, ובימי ספירת העומר עיקר העבודה שלנו היא לברור את כל האוצרות הרוחניים שזכינו בחג הפסח, ולכן בימי ספירת העומר אלו ימים קדושים ימים של עליה בעבודת השם, שעל ידי שיהודי בורר את הקדושה הוא עושה בה קנין בנפש שלו לקנות מידות טובות.

כקדושת חול המועד

רבינו הרמב"ן כותב בפרשת אמור (ויקרא כג לו)- דע לך שימי ספירת העומר קדושים כקדושת ימי חול המועד, שחג ראשון פסח וחג שני שבועות והימים שביניהם ימי חול המועד, וכל מצוה שיהודי מקיים בימי ספירת העומר יש לה כח גדול מאוד.

קובעים לכל השנה כולה

הרש"ש בספרו 'נהר שלום' (עץ חיים

ח"ג ירושלים תשמ"ח, עמוד קלד), כותב דבר נורא, שמי שנותן שליטה לסטרא אחרא בימים אלו, אז "בכל תפילותיו ותורתו ומצוותיו ומעשיו הטובים שיעשה בכל השנה, בכולם ילך חשכים, כי יתאחזו בהם, כיון שנתן להם יד בימים אלו, כי פסח וימים אלו הם שורש לכל השנה".

יש מפתח שיכול לפתוח את כל המנעולים

השפת אמת אומר שהטבע בעולם שלכל מנעול יש מפתח שפותח אותו, ולא כל מפתח יכול לפתוח את המנעול אלא כל מנעול יש לו מפתח מיוחד שיכול לפתוח אותו, אבל יש מפתח מיוחד שיכול לפתוח את כל המנעולים, והמפתח הזה הם ימי ספירת העומר, שבימי ספירת העומר יש כח מיוחד לצאת מכל הבעיות ומכל העיכובים.

השל"ה הקדוש כותב דע כי ימי ספירת העומר בהם זוכה האדם לבנות לעצמו את כל השערים של הקדושה, כי יש כח אדיר לבטל את היצר הרע, ולכן ימי העומר הם ימי ניסיון.

בימים האלו מידת הדין מתוחה

בספר חמדת ימים (על מועדי ה' מט הובא בקצרה בספר מועד לכל חי סי' ד אות מה) אומר, שבימי ספירת העומר יהיה האדם זהיר שלא יכניס עצמו לדבר סכנה, שבימים האלו מידת הדין מתוחה כי בימים האלו קרו לעם ישראל כמה אסונות וכמה פורענויות לאורך כל הדורות.

עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא

ואחת הפורענויות המפורסמות שקרו לעם ישראל בימי ספירת העומר היא, מה שהגמרא במסכת יבמות (סב ב) אומרת שהייתה מגיפה מאוד קשה ומתו כל עשרים וארבעת אלף תלמידי רבי עקיבא בפרק זמן קצר מפסח ועד ל"ג בעומר, ואומרת הגמרא שתלמידי רבי עקיבא נסתלקו מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והייתה עינם צרה זה בזה, ואומר המהרש"א

(יבמות סב ב) שהיו מדברים לשון הרע האחד על חברו ולכן אף על פי שלמדו תורה והיו גדולים מאוד בלימוד התורה, הם הסתלקו מן העולם במגיפה.

העיקר הוא לימוד המביא לידי מעשה

הגמרא אומרת (בבא קמא יז א) גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, עיקר לימוד התורה הוא כדי להגיע לידי מעשה, כמו שאנו אומרים בתפילה 'ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים', התכלית של לימוד התורה הוא כשבא לידי מעשה, ולכן עולם הזה נקרא עולם המעשה כי הרי גם בגן עדן לומדים תורה, אלא שבגן עדן רק לומדים תורה אבל שם הוא עולם הנשמות עולם רוחני שאין שם מעשים אבל כאן בעולם הזה עיקר הלימוד הוא ע"מ שיביא את האדם לידי מעשים טובים, ולכן הגמרא (ירושלמי ברכות א ב) אומרת 'כל הלומד תורה שלא על מנת לקיים נוח לו שלא היה בא לעולם, ונוח לו שהייתה נהפכת שלייתו על פניו', כי עיקר הלימוד הוא כדי להביא אותנו למעשים טובים ולא ללמוד בלי לקיים, ותלמידי רבי עקיבא למדו אבל לא קיימו ולכן נאבדו מן העולם.

"מי יתנני ירחי קדם"

הגמרא אומרת (נדה ל ב) שכשהתינוק נמצא במעי אמו, נר דלוק על ראשו ורואה מתחילת העולם ועד סופו ומלאך מלמד אותו את כל התורה כולה, ולפני שהתינוק יוצא לאוויר העולם בא מלאך ונותן לתינוק מכה על פיו והתינוק שוכח את כל התורה שלמד, והוא מה שאיוב אמר אחרי שבאו עליו כל הצרות, שאמר איוב "מי יתנני ירחי קדם" (איוב כט ב) כלומר מי יתן לי ואוכל לחזור לימים שהיית במעי אמי ואני אלמד תורה מפי המלאך ולא יהיו לי שום דאגות, אם אנו לומדים תורה הוא כדי שאנו נזכה לקיים את המצווה בפועל, כי אם לומדים ולא מקיימים א"כ בשביל מה באת לעולם הרי גם כשהיית במעי אמך למדת תורה, אלא כל המטרה שהאדם בא לעולם הזה היא כדי ללמוד ולקיים

עוד מצוה ועוד מצוה.

פרקי אבות

תקנת הז"ל ללמוד בימים אלו פרקי אבות

רבותינו זכרונם לברכה תיקנו לנו בימי ספירת העומר ללמוד את פרקי אבות, ששם מלמדים אותנו התנאים הקדושים מידות טובות ודרך ארץ, כדי שנתכונן ונכין את נפשנו לקראת קבלת התורה, וכדי שנהיה ראויים לקבל את התורה בחג השבועות. ועיקר ההכנה לקבלת התורה היא עבודת המידות, כי התורה לא יכולה לשכון באדם שיש לו מידות רעות, וכמו שאמרו חז"ל (ויק"ר פ"ט ג) שדרך ארץ קדמה לתורה.

הגמרא אומרת (בבא קמא ל ב) האי מאן דבעי למהוי חסידא, ופירושו של דבר - מי שרוצה להיות חסיד, מה יעשה? רבא אמר לקיים מילי דאבות, כלומר שילמד פרקי אבות.

לעקור מידה אחת רעה

הרב ישראל סלנטר זצ"ל כותב (הו"ד בספר קדוש ישראל ח"ב עמ' קנט) שיותר קל לאדם ללמוד את כל התורה כולה, מאשר לעקור מידה אחת רעה שנמצאת בנפשו.

הוא היה אומר

ומי שיתבונן בפרקי אבות, יראה שכל אחד מהתנאים הקדושים בחר ללמד לדורות הבאים איזו מידה טובה, וכל תנא אומר מידה טובה אחרת שצריך האדם לדבוק בה. האחד אומר עין טובה, ואחד אומר לב טוב, וכל תנא דיבר על מידה אחרת. והטעם הוא משום שכל תנא בא ללמד אותנו מידה שהוא היה שלם בה בשיא השלימות, ואותה הוא לימד לאחרים, כי אדם יכול לדרוש מאחרים רק כשהוא שלם באותה המידה וכך דבריו נשמעים בבחינת נאה דורש ונאה מקיים (יבמות סג ב). ולכן אם נתבונן נראה שבתחילת דבריהם כתוב במשנה 'הוא היה אומר', ומסבירים רבותינו

ז"ל שהוא קודם כל היה שלם באותה מידה טובה, ורק אחר כך היה אומרה לאחרים.

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא

לפני שמתחילים לקרוא בפרקי אבות, נוהגים לומר את המשנה שנמצאת במסכת סנהדרין (קי א), "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיהו ס כא) ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".

ושאל החפץ חיים (הקדמה למסכת אבות) שלכאורה צריך להבין, הרי התורה מלמדת אותנו שככל שהאדם יעשה יותר מצוות כך יזכה לשכר גדול יותר בעולם הבא, וכאן אנו רואים שלא משנה כמה מצוות האדם יעשה, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא?

אלא אומר רבינו החפץ חיים, שחלק הוא מלשון חלקת אדמה, וכמו שבעולם הזה יש אדם שאת חלקת האדמה שלו הוא מטפח ומשקה אותה, וצומחים שם עצים טובים עם פירות טובים. אבל יש אדם שיש לו חלקת אדמה, אבל הוא לא טורח בה כלל ולא משקה את העצים, והעצים נובלים וגדלים שם קוצים ודרדרים, כך אומר לנו התנא הקדוש, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. אבל תלוי איזה חלק, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת ומי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת, מי שטרח בעולם הזה לעשות מצוות ומעשים טובים גדלים בחלק שלו פירות טובים, אבל מי שלא טרח בעולם הזה לעשות מצוות הרי שבחלק שלו גדלים קוצים ודרדרים.

משה קיבל תורה מסיני

בתחילת פרקי אבות נאמר משה קיבל תורה מסיני, ושואל רבינו עובדיה מברטנורא (תחילת מסכת אבות), הרי יש לנו שישים מסכתות, וכל המסכתות נאמרו למשה רבינו במעמד הר סיני, ואם כן מדוע אף מסכת לא מתחילה משה קיבל תורה מסיני אלא רק מסכת אבות?

אלא מבאר רבינו עובדיה מברטנורא זיע"א, שכל המשניות, כמו מסכת

ברכות, ומסכת שבת, ברור לכולם שנאמרו בהר סיני, אבל פרקי אבות שבה מדובר על מידות טובות שהשכל הישר מחייב אותם, היינו יכולים לחשוב שלא נאמרו למשה בהר סיני, אלא חכמים בדו את המידות מהלב שלהם, כי אלו דברים שהשכל הישר מחייב אותם כמו עין טובה ולב טוב, לכן באו חכמים והתחילו את פרקי אבות משה קיבל תורה מסיני, שכל מה שאמרו חכמים הכל נאמר בהר סיני, וחכמים לא בדו מהלב שלהם שום דבר.

משה קיבל תורה בסיני ולא מסיני?

מסכת אבות מתחילה משה קיבל תורה מסיני, ושואל רבינו התולדות יעקב יוסף (ויקהל), שלכאורה היה צריך לומר משה קיבל תורה בסיני, ולא מסיני?

אלא אומר התולדות יעקב יוסף שמשה רבינו הייתה בו מידת הענווה, כמו שהתורה מעידה עליו (במדבר יב ג) והאיש משה עניו מאוד, ומשה רבינו למד את מידת הענווה, מכך שהתבונן בכך שהקב"ה בחר לתת את התורה, דווקא על הר סיני ולא על הר אחר. אע"פ שהוא הר נמוך, ויש הרים גבוהים שלכאורה היה יותר כבוד לתת עליהם את התורה. אלא דווקא בגלל שהר סיני הוא נמוך מכל ההרים, בחר הקב"ה לתת עליו את התורה. כי הקב"ה בא לרמוז לנו שאין התורה מתקיימת, אלא במי שנוהג במידת הענווה כמבואר בגמרא (סוטה ה א), ולכן התנא אומר משה קיבל תורה מסיני, שמהר סיני הוא למד את מידת הענווה.

מסורת העברת התורה

משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה ובראשם עזרא הסופר, ואנשי כנסת הגדולה מסרו לשמעון הצדיק שהוא היה משיירי כנסת הגדולה והיה כהן גדול במשך ארבעים שנה, ושמעון הצדיק היה אחיו של עזרא הסופר שהיה ראש אנשי כנסת הגדולה. ואחר כך התחילה תקופת הזוגות, ונקרא שמם זוגות, שבאותם

זמנים היו שני צדיקים שהם הנהיגו את כל הדור, ותקופת הזוגות הייתה במשך חמישה דורות, יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן, יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי, יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח, שמעיה ואבטליון והלל ושמאי, ואחר כך רבי יוחנן בן זכאי, ולרבי יוחנן בן זכאי היו חמישה תלמידים והגדול שבכולם רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי אליעזר בן הורקנוס העביר את התורה לרבי עקיבא, ורבי עקיבא לימד את רשב"י ורבי מאיר בעל הנס ומהם יצאה תורה לכל עם ישראל.

שמעיה ואבטליון

הגמ' אומרת (גיטין נז ב) ששמעיה ואבטליון היו בזמן בית המקדש השני, ובנים של גרים מבני בניו של סנחריב מלך בבל, והיו שני אחים וגדולי הדור.

והגמרא (יומא עא ב) מספרת שבאותו דור של שמעיה ואבטליון היה כהן גדול עם הארץ, ותמיד היה המנהג שכשהכהן הגדול היה יוצא במוצאי יום הכיפורים מבית המקדש היו כל עם ישראל מלווים אותו, אבל באותה שנה כשראו כל עם ישראל את שמעיה ואבטליון שהיו גדולים מאוד בתורה, הם עזבו את הכהן גדול, והלכו ללוות את שמעיה ואבטליון. והגמרא מספרת שהכהן גדול נפגע שלא ליוו אותו, ואמר לשמעיה ואבטליון 'יבואו בני עממין', והתכוון לרמוז להם שהם בנים של גרים. אמרו לו שמעיה ואבטליון יבואו בני עממין שעושין מעשה אהרון, שהיה מרבה שלום, ומוחל על כבודו, ואל יבוא זרעו של אהרון שעושה מעשה עממין שעושה מחלוקת ופוגע באנשים.

משיח בן יוסף

מהרח"ו סיפר בשבחי האר"י (פי"א עמ' קיט), שפעם אחת הלכו עם האר"י הק' לקבר שמעיה ואבטליון, והיה מוריד נשמתם ומדבר איתם כמו בזמן חיותם, ושאל מהרח"ו את האר"י מה אמרו לך, א"ל להגיד לכם שתתפללו על משיח בן יוסף שלא ימות, ואנו בטיפשותנו לא השכלנו להבין שרבינו האר"י הוא משיח בן יוסף, ולא התפללנו על כך, ואחרי

שלושה ימים נסתלק רבינו האר"י.

הלל הזקן

ותלמידם של שמעיה ואבטליון היה הלל הזקן, הגמרא (יומא לה ב) מספרת שהלל הזקן היה עני מרוד והיה מרוויח כל יום מטבע וחצי, מטבע היא מביא לפרנסת אנשי ביתו, וחצי מטבע היא מביא לשומר בית המדרש. היה ערב שבת אחת שלא מצא עבודה, ולא היה לו איך לשלם לשומר בית המדרש, ולכן השומר לא נתן לו להיכנס לבית המדרש, אבל הלל לא ויתר, ומרוב אהבת התורה שהייתה לו הוא עלה לראש הגג, והניח אוזנו על הארובה כדי לשמוע דברי תורה, וירד שלג ונעשה חושך והרימו שמעיה ואבטליון את ראשם וראו על הארובה צורת של אדם, ומיד ציוו לחלל עליו את השבת כדי שלא ימות מהקור, ואמרו שמעיה ואבטליון מובטחנו שאדם זה שכל כך צמא היה לשמוע דברי תורה שייצא ממנו אדם גדול, וזהו הלל הזקן שהמשיך את התורה אחרי שמעיה ואבטליון.

סבלנותו של הלל הזקן

מסופר בגמרא (שבת לא א) מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי. אמר לו: כמה תורות יש לכם? אמר לו: שתיים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אמר לו: שבכתב אני מאמינך, ושבעל פה איני מאמינך; גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב, גער בו והוציאו בנזיפה. בא לפני הלל, גייריה. יומא קמא (-ביום הראשון) אמר לו: א"ב ג"ד. למחר אפיך ליה (הפך לו). אמר לו: והא אתמול לא אמרת לי הכי? אמר לו: לאו עלי דידי קא סמכת? דעל פה נמי סמוך עליי! (-אם אתה סומך עלי סמוך עלי גם בתורה שבעל פה).

הגמרא אומרת: (שבת ל ב) לעולם יהיה אדם עניו כהלל, מעשה בשני אנשים שהתערבו ביניהם על ארבע מאות זוז האם אחד מהם יצליח להכעיס את הלל, היה ערב שבת אחת ונכנס הלל לבית המרחץ, בא אותו אדם וצעק מי כאן הלל? מי כאן הלל? וזה דרך בזיון לקרוא בצורה כזו לגדול הדור, אף על פי כן יצא הלל, ונתעטף ולבש בגדיו ואמר כן

מה רצונך? אמר לו יש לי שאלה גדולה למה ראשיהם של הבבלים עגולה?

א"ל מפני שאין להם מיילדות מומחות.

חזר הלל לבית המרחץ, ואותו אחד שוב חזר ושאל מי כאן הלל מי כאן הלל?

שוב לבש בגדיו ויצא וא"ל מה רצונך?

א"ל מפני מה העיניים של התרמודיים טרוטות ומכוערות.

א"ל הלל מפני שדרים בין החולות ונכנס להם חולות לעיניים.

חזר הלל לבית המרחץ, ואותו אחד שוב חזר ושאל מי כאן הלל מי כאן הלל?

שוב התלבש הלל ושאל מה רצונך בני?

א"ל מפני מה הרגליים של האפריקאים רחבות.

א"ל בגלל שדרים בין בצעי המים והולכים יחפים.

א"ל יש לי הרבה שאלות לשאול אותך אבל אני מפחד שמא תכעס עלי.

א"ל בני שאל כל שאלות שיש לך, א"ל אתה הלל נשיא ישראל, א"ל כן.

א"ל יה"ר שלא ירבו כמותך בישראל שבגללך הפסדתי ארבע מאות זוז.

א"ל הלל - כדאי הוא הלל שתפסיד עבורו אפילו שמונה מאות זוז ובלבד שלא יכעס.

רבי יוחנן בן זכאי

הגמרא אומרת (סוכה כח א) שמונים תלמידים היו להלל הזקן, שלושים ראויים שתשרה עליהם שכינה כמו משה רבינו. ושלושים ראויים להעמיד את השמש כמו יהושע בן נון. ועשרים בינוניים, גדול שבכולן רבי יונתן בן עוזיאל, וקטן שבכולן רבי יוחנן בן זכאי.

הגמרא (מגילה כח א), מספרת על רבי יוחנן בן זכאי שחי מאה עשרים שנה, וכששאלו אותו בזכות מה זכית לאריכות ימים, אמר להם מימי לא שחתי שיחת חולין, ומימי לא הלכתי ארבע אמות בלי תורה ובלי תפילין.

והיה רבי יוחנן בן זכאי בקי בכל החכמות שיש בעולם, שהיה יודע שיחת דקלים ושיחת עופות ושיחת מלאכים ושיחת שדים ורוחות,

וכשהיה עוסק במעשה מרכבה הייתה יורדת אש מן השמים ומקיפה אותו.

יה"ד שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם

ומספרת הגמרא (ברכות כח ב), שכשחלה רבי יוחנן בן זכאי, לפני שנפטר נכנסו תלמידיו לבקרו ומצאו אותו בוכה, אמרו לו רבינו למה אתה בוכה? הרי אתה נר של העולם ועמוד התורה? אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר, שאם כועס אין כעסו כעס עולם, ואם אוסרני בבית הסוהר אין איסורו איסור עולם, ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לשחדו בממון בכל זאת הייתי בוכה, ועכשיו שמוליכין אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא חי וקיים לנצח נצחים, שמיתתו מיתת עולם ואיסורו איסור עולם וכעסו כעס עולם, ואיני יכול לשחדו בממון, ועוד שאני רואה שני שבילין לפני אחד של גן עדן ואחד של גיהינום, ואני לא יודע באיזה שביל מוליכין אותי ולא אבכה? אמרו לו תלמידיו רבינו ברכנו, א"ל יה"ר שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. א"ל רבינו עד כאן ולא יותר מזה, א"ל הלוואי שתזכו לכך שהרי אדם שעובר עבירה אומר שלא יראני אדם.

תלמידי רבי יוחנן בן זכאי

המשנה (אבות ב ח) מספרת שלרבי יוחנן בן זכאי היו חמישה תלמידים, והגדול שבהם היה התנא הקדוש רבי אליעזר בן הורקנוס, והגמרא מספרת שרבי אליעזר בן הורקנוס היה מגדולי התנאים שהיו לעם ישראל, והוא היה הרב של התנא הקדוש רבי עקיבא.

איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם

וכתוב במשנה (אבות ב ט) "איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם? רבי אליעזר אומר עין טובה, ואיזוהי דרך רעה שתרחק ממנה האדם? עין רעה". רבי אליעזר בא ללמד אותנו, שעין טובה היא היסוד לכל המידות

הטובות, ועין רעה היא היסוד לכל המידות הרעות.

רבי יהושע בן חנניה

תלמידו השני של רבי יוחנן בן זכאי היה רבי יהושע בן חנניה, ואומרת המשנה במסכת אבות (ב יא) "רבי יהושע אומר עין רעה, ויצר הרע, ושנאת הבריות, מוציאין את האדם מן העולם", ופירושו של דבר שהם גורמים לאדם שיתקצרו חייו בעולם הזה. כי מי שיש לו עין רעה, הוא רואה בכל דבר את הרע ואת החיסרון, וכל הזמן הוא בצער וממורמר. וכן מי שיש בליבו שנאת הבריות, הבריות שונאות אותו, כמו שאומר שלמה המלך (משלי כז יט) "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", הלב של האדם הוא כמו מראה אם יאהב יאהבו אותו וכן להיפך.

הילולת יהושע בן נון כ"ו ניסן

יום ההילולא של יהושע בן נון הוא בכ"ו בניסן.

בתחילת פרקי אבות (א א) כתוב 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה', ופירושו של דבר הקב"ה במעמד הר סיני מסר את התורה למשה רבינו, ומשה רבינו לפני פטירתו מסר את התורה ליהושע בן נון.

ולכן יהושע בן נון היה המנהיג של בני ישראל אחרי משה רבינו, וזכה להכניס את בני ישראל לארץ ישראל, והקב"ה אמר ליהושע בן נון (יהושע א ה) כאשר הייתי עם משה אהיה עימך.

וכל הניסים שעשה הקב"ה לעם ישראל על ידי משה רבינו, חזר ועשה את אותם הניסים על ידי יהושע בן נון, שכמו שהקב"ה קרע את הים על ידי משה רבינו בקריעת ים סוף, כך כשבני ישראל עמדו להיכנס לארץ ישראל יהושע בן נון בקע את הירדן, והירדן נחצה לשניים, ובני ישראל עברו בתוך הירדן, כמו שאמר דוד המלך בתהילים (קיד ג) "הים ראה וינוס הירדן יסב לאחור",

וכמו שמשה רבינו העמיד את השמש במלחמת עמלק והשמש לא שקעה, כך יהושע בן נון העמיד את השמש במלחמת האמורי, כמ"ש בספר יהושע (י יב) "שמש בגבעון דום וירח בעמק איילון".

כל התורה כתבה משה רבינו על פי ה', אבל שמונת הפסוקים האחרונים שבספר תורה כתבם יהושע על פי ה', כמו שנאמר (דברים לד ה) "וימות שם משה עבד ה' ויקבור אותו בגיא מול בית פעור, ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה".

תפילת עלינו לשבח

כתב הכל בו (סי' טז) שאת תפילת עלינו לשבח חיברה יהושע בן נון, שכאשר באו בני ישראל להיכנס לעיר יריחו, היא הייתה מוקפת חומה ולא יכלו להיכנס, כמו שכתוב בנביא (יהושע ו א) "ויריחו סגרת ומסוגרת", ומסופר בנביא שיהושע בן נון הקיף את החומות של העיר יריחו שבע פעמים, ובכל פעם היה יהושע בן נון אומר את תפילת עלינו לשבח, ואחרי שבע פעמים נפלו החומות של העיר יריחו, רואים אנו כמה כח יש לתפילת עלינו לשבח.

ועוד מוסיף בנביא (יהושע פרק ז) שיהושע אמר שאף אחד לא יקח מהשלל של המלחמה ביריחו, כי כל השלל יש בו טומאה של הגויים, ובא אחד מבני ישראל ולקח, ובאה מגיפה גדולה ומתו הרבה מאוד מבני ישראל, ועמד יהושע ושאל בגלל מי באה המגיפה, מי לקח מהשלל, וקם עכן ואמר אני לקחתי והודה שטעה ועשה תשובה, באותה שעה אמר לו יהושע לעכן תן תודה לה', וקם עכן וחיבר את החלק השני שבעלינו לשבח על כן נקוה ר"ת עכן. (כ"כ בספר מעין החכמה לחכם קדמון מתקופת גירוש ספרד בין השנים ר"נ ר"ש, ונדמ"ח בסיון תשנ"ט ירושלים עמ' רמ"ו במהדורת תשנ"ט)

כתוב בספר מעם לועז על ספר יהושע (עמ' קג) וזה לשונו, "אם תרצה להצליח בכל מעשיך, תשתדל לומר בכל יום אמירת עלינו לשבח לאדון הכל ישר והפוך, והוא מסוגל להצלחה רבה".

אשת יהושע

מסופר בנביא (יהושע פרק ב) שיהושע שלח מרגלים לפני שנכנסו לארץ ישראל, והייתה אישה גוייה שקראו לה רחב, והיא החביאה את המרגלים בעליית הבית שלה, ולפני שהמרגלים חזרו, היא ביקשה שמתי שכשבני ישראל יכבשו את יריחו שלא יהרגו אותה ואת משפחתה, ואמרו לה המרגלים שתשים חוט אדום מבעד החלון. והוא יהיה הסימן וכך היה, והגמרא אומרת (מגילה יד ב), שרחב התגיירה והתחתנה עם יהושע בן נון ומיהושע בן נון יצאו שמונה נביאים.

אשר לא הלך

בספר מקום מקדש להרב חיים סנוואני (פרשת שלח עמודים ריא רטז) מבאר את הפסוק (תהילים א א) "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים", אלו יהושע בן נון וכלב בן יפונה, שכל המרגלים דיברו לשון הרע על ארץ ישראל, עד שכפרו בקב"ה ויהושע בן נון וכלב בן יפונה לא הלכו בעצת המרגלים.

כיון שהגיע זמנו של משה רבינו למות, חשב משה שהבנים שלו הם יהיו המנהיגים של עם ישראל, אמר לו הקב"ה בניך ישבו ולא עסקו בתורה, אבל יהושע בן נון "לא ימיש מתוך האהל", לכן הוא יהיה המנהיג של עם ישראל והוא יכניס את עם ישראל לארץ ישראל, כמו שכתוב (במדבר כז יח) "ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו".

גדול שימושה יותר מלימודה

ואמרו חז"ל (ברכות ז ב) שגדול שימושה יותר מלימודה, ומבואר שלשמש צדיק יותר גדול מללמוד תורה, שהיו הרבה שלמדו תורה, אבל יהושע בן נון הקב"ה בחר דווקא בו, שהוא יהיה המנהיג של בני ישראל, כי הוא היה השמש של משה רבינו.

ואומר המדרש (ד"ר ט ט) שמשה רבינו ביקש להישאר חי ולהיות התלמיד של יהושע, אמר לו הקב"ה

למשה בוא וננסה, וירדה אש מן השמים והקיפה את המשכן, ויצאה בת קול מן השמים וקראה יהושע בוא ותיכנס ועמד משה בחוץ, וכשיצא יהושע שאל אותו משה מה אמר לך הקב"ה? אמר לו יהושע בן נון למשה אני ארבעים שנה הייתי איתך וכי פעם שאלתי אותך מה אמר לך הקב"ה? מיד אמר משה עדיף מאה מיתות אבל לא קנאה אחת, והסכים משה שהגיע זמנו למות מן העולם.

הי מאה ועשר שנים

המדרש (תנחומא ורשא מטות ד), אומר שיהושע בן נון היה צריך לחיות מאה ועשרים שנה כמו משה רבנו, אבל הקב"ה קיצר מימיו עשר שנים, מאחר ויהושע האריך את המלחמה זמן ארוך, שאמר יהושע כל זמן שלא סיימתי את המלחמה, מובטח שאני לא אמות, והקב"ה קיצר מימיו עשר שנים.

סגולת חלת מפתח בשבת שלאחר הפסח

רבינו האוהב ישראל מאפטא כותב (אוהב ישראל ליקוטים שבת שאחרי הפסח), שיש סגולה גדולה מאוד לפרנסה טובה, שבשבת שאחרי פסח לאפות חלות לשבת בצורת מפתח, וזו סגולה לפרנסה.

וכותב רבינו האוהב ישראל מאפטא זיע"א, שיש לכך שני טעמים, הטעם הראשון, כי פסח הוא הזמן שמתחילים לספור ספירת העומר, וידוע (קידושין לז ב) כי מזמן הקרבת העומר ואילך, הפסיקו לאכול מן המן והיו זקוקים לפרנסה, וחלת המפתח מרמזת על פתיחת שערי פרנסה.

ואנו מתפללים שבורא עולם יפתח את שערי הפרנסה והכלכלה בשפע בהיתר ובשמחה, כפי שהוריד את המן לעם ישראל במדבר אשר החל לרדת בחודש אייר, וזאת ידוע שלכל דבר יש שער, כמו שאנו מתפללים שיפתח לנו השי"ת שערי פרנסה, ומכאן נשתרבב המנהג להיות עושים צורת מפתח על החלות, לרמז שיפתח

לנו השי"ת שערי פרנסה.

והטעם השני יש לומר על פי דברי האוהב ישראל (שם), כי בפסח כל השערים היו פתוחים ונסגרו, ועתה עלינו לפותחם מחדש בבחינת "פתחי לי אחותי רעיתי", (שיר השירים ה ב), ואמרו חז"ל (שה"ר רבה ה ב) "פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם", ובפסח היו כל השערים ומוחין עילאין פתוחין (-בפסח היו כל השערים פתוחים) ואח"כ ננעלו וצריכין אנו לפותחן, ולכן מנקבין הלחמים בשבת זו במפתחות, לרמז בזה שאנו פותחים מעט ע"י מצות שבת, וה' הטוב יפתח לנו את אוצרו הטוב שחקים ממעל, ודלתי שמים יפתח, וכאשר נתן לאבותינו המן בחדש אייר שמברכין בשבת זו, והוא סגולה לכמה השפעות טובות"

ועוד טעם יש לומר על פי המובא בגמרא (תענית ב א), שארבעה מפתחות לא ניתנו בידי שליח, אלא נמצאים בידיו של הקב"ה, והם מפתח של גשמים, מפתח של פרנסה, מפתח של תחיית המתים, ומפתח של חיה (יולדת), ומובא בשם רבינו הטור (או"ח סי' קיד) שמפתח ר"ת מטר, פרנסה, תחיה, חיה (יולדת) ולכן נהגו לעשות חלה בצורת מפתח לרמוז שמפתח של פרנסה הוא בידו של בורא עולם, ורק הוא זן ומפרנס לכל ושולחנו ערוך לכל, והתקין מחיה ומזון לכל בריותיו אשר ברא ברחמיו וברוב חסדיו.

פוסדות התורה והחסד **בית פאיר**
בראשות האדמו"ר
הרב **שמואל שמעון טולידאנו** שליט"א

הציבור היקר מוזמן להשתתף

באזכרה

במלאת שמונה שנים לפטירתה של
הרבנית הצדקת **פרגלית טולידאנו** ע"ה

ובשיעור השבועי

מפי בנן של קדושים האדמו"ר
הרב **שמואל שפעון טולידאנו** שליט"א
שיתקיים אי"ה
ביום שלישי ב' אייר תשפ"ב 03.05.22
בשעה 20:30
בבית המדרש פוסדות התורה והחסד "בית פאיר"
רחוב העצמאות 39 רובע הסיטי אשדוד

הציבור
פוזמן!